

Medya ve Kutuplaşma: Kutuplaşmanın Medyaya Yansımalarının, 'Gezi Parkı Eylemleri' Üzerinden Değerlendirilmesi*

Esra Vona Kurt

Okt. Dr.
Süleyman Demirel Üniversitesi
E-posta: esravonakurt@gmail.com

Özet: Bu çalışma, ülke meselelerini ilgilendiren çeşitli konu ya da durumlar karşısında öngörülebilir tutumların alınmasını içeren ve konuyu değerlendirmişte tarafsızlığın ve serinkanlılığın yitirilmesinden dolayı, durulan pozisyona göre önyargılı tutumları içeren kutuplaşma kavramının, Gezi Parkı Eylemleri üzerinden medyaya yansımalarını çözümlenmeyi amaçlamaktadır. Haber metinleri üzerinden ve haber üretim süreci unsurlarından hareketle nicel bir çözümlenmeyi içeren çalışmada, yurttaşların temel insan hakkı olan haber alma hakkının gazetelerin siyasi duruşlarına göre biçimlendiği ve iktidar/hükümet güçlerinin politikalarını ve söylemlerini benimseyen gazetelerle, iktidar/hükümet güçlerinin politikalarını ve söylemlerini benimsemeyen gazetelerin Gezi Parkı Eylemleri üzerinden öngörülebilir tutumlar aldıkları tespit edilmiştir. Bu veri, çalışmada ele alınan gazeteler çerçevesinde medyanın Gezi Parkı Eylemleri'ni ele alış biçimleri ve haberi kamuoyuna duyurma yapıları olarak iktidarın/hükümetin politikalarını ve söylemlerini destekleme (AKP yanlısı) ve iktidarın/hükümetin politikaları ve söylemlerine karşı (AKP karşıtı) tutumlar çerçevesinde söylemin yapılandırılmasıyla yeniden üretilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Haber, kutuplaşma, siyaset, Gezi Parkı, içerik analizi

Media and Polarization: Evaluation of the Representation of Polarization in the Media through the "Gezi Park Protests"

Abstract: This study aims to evaluate the representation of the concept of polarization in the media through an analysis of the "Gezi Park Protests", which includes the adoption of predictable behaviors across a variety of subjects or situations involving matters of national importance leading to a loss of impartiality during the assessment of events as well as prejudiced attitudes towards opposing opinions. This study, which

*Bu makale yazarın 'Kentsel Hareketlerden Gezi Parkı Eylemleri'nin Yazılı Medyada temsili' (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD, Isparta 2015) adlı doktora tezine dayanmaktadır.

aims for a quantitative analysis of news texts and production processes of news reports has determined that the fundamental human right of citizens to receive information has been shaped by the political discourse adopted by newspapers that are in favor of the current Governmental forces or alternatively by news outlets adopting rhetoric opposed to the current Government. It can be said that these news outlets have adopted predictable stances which is manifested through their approach to the "Gezi Park Protests".Information regarding the Gezi Park Protests which is used within the framework of newspapers is re-produced, configured and publicized based on attitudes that are either in favor of government policies and statements (pro-AKP) or against (anti-AKP) government policies and statements.

Keywords: News, polarization, politics, Gezi Park, content analysis

Giriş

Türk siyasi yaşamını son yıllarda analiz eden tüm çabaların (Mardin, 1990; Kahraman, 2008; Karpas, 1996; Keyman, 2008; Ergil, 2000) üzerinde uzlaşmaya vardığı bir kavram olan kutuplaşma, siyasi partiler arasındaki mücadeleyi kavramsallaştırmaktadır. Gerçekten de son 5 yıl içinde yapılan seçimler göz önüne alındığında; 2010 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri, 2011 Genel Seçimler, 2014 Yerel Seçimler, 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimi, 7 Haziran 2015 Genel Seçimler, 1 Kasım 2015 Genel Seçimler, siyasi parti liderlerinin oylarını konsolide edebilmek için kutuplaştırma siyasetine başvurdukları gözlemlenmekte ve bireyler de bu kutupların birer tarafı haline gelmektedir.

Safları sıklaştırarak seçimlerde başarı yakalamak adına siyasi söylemlerde başvurulan siyasi kutuplaşma, özellikle ülke meselelerini ilgilendiren çeşitli konu ya da durumlar karşısında öngörülebilir tutumların alınmasını içermektedir. Kutuplaşmış bir siyasal yapı içerisinde herhangi bir olay ya da konuyu değerlendirilme tarafsızlığının ve serinkanlılığının yitirilmesinden dolayı, durulan pozisyona göre önyargılı olunduğu ve yapılan yorumların da bu önyargı ve pozisyondan kaynaklandığı varsayılmaktadır (Ağırdır, 2010: 2).Gelişmekte olan ülkelerde özellikle sosyal ve politik huzursuzluklarla ilişkilendirilen (Jones, 2001) kutuplaştırma, siyasi partilerin parti politikalarındaki yeniliklere indirgenen siyaset anlayışının bir sonucu olarak değerlendirilmekte ve partilerin demografik, ekonomik ya da sosyal değişikliklere adapte olma yeteneklerinin azalması nedeniyle kutuplaştırma siyasetine başvurdukları vurgulanmaktadır (Campante – Hojman: 2012, 79).

Kutuplaşmış bir toplumsal yapı içinde olayları ya da durumları değerlendirmeye tarafsızlığın yitirildiği en önemli alan olarak karşımıza medya çıkmaktadır. Kutuplaşmış siyasetin dağıtıcısı konumunda olan medya, bu atmosferintarafı, aracı ve yayılımı konusunda işlev görmesi nedeniyle önemli görülmektedir. Bireylerin politik görüşleri ve davranışları üzerinde medyanın yönlendirici etkisi olduğu düşünüldüğünde medya, kutuplaşma siyasetinin etkin bir aktörü olarak konumlanmaktadır. Bu temel gerekçelerden hareket eden bu çalışmada temel olarak kabul edilen argüman, medyanın en temel içeriği olarak kabul edilen haberlerin, yapılandırıldıkları (üretildikleri) ekonomik,

sosyal ve siyasal koşullardan bağımsız değerlendirilemeyecekleri ve varolan güç/iktidar ilişkilerinin yansıdığı metinler olduklarıdır (İnal 1996, s.29). Dolayısıyla çalışma, haberleri, siyasal kutuplaşmanın yansıdığı metinler olarak ele almaktadır. Bu temel görüşten hareketle çalışma, Haziran 2013 tarihinde İstanbul'da Gezi Parkı'ndaki ağaçların kesilmesini önlemek amacıyla küçük bir grup tarafından başlatılan ve kısa sürede tüm Türkiye'ye yayılan Gezi Parkı Eylemleri üzerinden siyasal kutuplaşmanın medyaya yansımalarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu yansımalar nicel içerik çözümlemesi tekniği ile, Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah, Yeni Şafak, Sözcü ve Zaman gazetelerinin, Gezi Parkı Eylemlerinin başladığı 27 Mayıs 2013 tarihiyle etkisinin kaybolduğu 30 Haziran 2013 tarihleri arasındaki sayılarında çıkan haberler üzerinden, haber üretim sürecinde etkili olan profesyonel gazetecilik rutinleri çerçevesinde bir çözümlemeyi içermektedir.

Kutuplaşma Kavramını Sorgulamak

Kavram olarak kutuplaşma daha çok toplumsal yapı içinde birbirlerine karşıt olarak konumlanan gruplar arasındaki ideolojik, mezhepsel, etnik, dilsel ve kültürel gerilimlere işaret etmek için kullanılan bir ifadedir (Çağlar – Memmi, 2014:8). Kutuplaşma kavramı sözlük anlamı olarak ele alındığında ilkelerin, eğilimlerin ve görüşlerin çatışması ve karşıtlıkların eş zamanlı olarak var olmasını vurgulamaktadır (Fiorina – Abrams, 2008: 566). Bir başka tanıma göre ise kutuplaşma sağ – sol çatışmasından ziyade ideolojilerin iki uçta yoğunlaşmasını içerirken, uçlarda yer alan ideolojik kamplara orta zemin yaratabilecek olan merkezîyetçilerin azalması nedeniyle, karşıt gruplar içerisinde yer alması muhtemel bireyler arasındaki müzakere durumunun azalması olarak ifade edilmektedir (Epstein – Graham, 2007: 1). Yani kutuplaşma uzlaşma zemininden uzaklaşmayı ve zihinsel olarak ayrışmayı içeren bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kutuplaşmanın oluşması çok çeşitli nedenlere bağlanırken, gelir eşitsizliği, ekonomik ve toplumsal koşullar, eğitim düzeyi, etnik ve dini kimlik farklılıkları bu nedenler arasında yer almaktadır (McCarty- Poole- Rosenthal, 2006:71; Epstein – Graham, 2007: 11-12). Bir ülkenin refah seviyesi ile kutuplaşma düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen Dalton (2006:20), az gelişmiş demokrasilerde ve buna paralel olarak refah düzeyi düşük toplumlarda kutuplaşma seviyesinin, ileri demokrasinin kurallarının geçerli olduğu gelişmiş toplumlara göre daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu çerçeveden değerlendirildiğinde kutuplaşmayı, toplumsal refah ve demokratik düzeyle ilişkilendirilmesi, bizim gibi gelişmekte olan ülkeler için daha da önemli bir kavram haline getirmektedir.

Kutuplaşmayı gruplar üzerinden değerlendiren Estaban ve Ray (1994) kutuplaşmanın temel özelliklerini şu şekilde sıralamaktadırlar:

- Her grubun homojenleşme seviyesi kutuplaşmanın düzeyini arttıran bir unsurdur.

- Gruplar arası yüksek düzeylerde heterojenlik olmalıdır.
- Anlamlı büyüklükte grupların sayısı nispeten az olması gerekir (Esteban – Schneider, 2008:133).

Bu sınıflandırmaya göre kutuplaşma grup içi homojenleşmeyi yaratırken, gruplar arası farklılıkları da arttırmaktadır. Bu durumda kutuplaşmadan söz edilebilmesi için homojen ve birbirinden ayrılmış grupların anlamlı bir büyüklüklerinin olması gerekmektedir. Grupların kendisini karşısında konumlandığı diğer grupla arasında var olan farklılıklar üzerinden tanımlaması, aynı zamanda gruplar arasında çatışmayı tetikleyici bir işlev görmektedir. Bu nedenle son tanımlamalara göre kutuplaşma, grup kimlikleri ve gruplar arasındaki yabancılaşmayla ilişkilendirilmektedir. Estaban ve Schneider'a göre (2008:132), kutuplaşmış toplum içinde her bir birey kendi kimliğini karşıt grup üyeleri üzerinden tanımladığında, onlar kendilerini toplumsal ya da ideolojik olarak toplumun diğer üyelerinden farklı hissetmektedirler. Bu durum kutuplaşmanın çatışmayı arttırıcı bir etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, bazı seviyelerde toplumsal barışı, gruplararası adaleti ve toplumsal güvenliği tehdit etme potansiyelini de bünyesinde barındırdığı için önemlidir (Bilgiç – Koydemir – Akyürek, 2014:164).

Bu tanımlamalardan anlaşılacağı üzere kutuplaşma siyasi, etnik ve dini olmak üzere çeşitli boyutlarda karşımıza çıkmaktadır. Kutuplaşma tartışmaları içinde, demokratik siyasetin vazgeçilmez unsuru olarak kabul edilen siyasi parti kutuplaşması en çok tartışılanıdır. Siyasal partiler, seçimler yoluyla iktidarı ele geçirmeyi amaçlayan ve bu nedenle de toplumsal yapı içinde çeşitli kesimleri içine alan organizasyonlardır. Her ne kadar geniş toplum kesimlerini kazanma amacını gütmelerine rağmen, siyasi partilerin özellikle belli bir oy potansiyeline sahip siyasi partilerin, kendi oy kapasitesini konsolide etmek için kutuplaşma siyasetine başvurdukları ve bu çerçevede de kendi kitlerini kenetleyecek politikalar izlediği bilinmektedir. Siyasi parti kutuplaşması olarak adlandırılan bu durum taraftarlık yaklaşımıyla ve belli ideolojiler yoluyla seçimlerde oy kaymasını önleyici bir etkiye sahip olmasından dolayı siyasi hayatı yönlendirme potansiyeline sahiptir.

Siyasi partilerin kutuplaşmasını Jones (2001:126), iki parti arasındaki keskin bir bölünmeyi ve ayrışmayı ön plana çıkararak açıklamaktadır. Partilerin gerek programları gerekse politikaları üzerinden aşırı düzeydeki karşıtlığı Jones'a göre parti kutuplaşmasına işaret etmektedir. Dolayısıyla partiler arasındaki uzlaşma mekanizmalarının azalmasına ve ideolojik düzlemde partiler arasında derin ayrılıklara işaret eden kutuplaşma kavramı, demokrasi mekanizmaları içerisinde fikirler üzerinden de derin bir ayrışmayı temsil etmektedir (Testa, 2010:3). Dolayısıyla siyasi kutuplaşmayı, hem partileşme, hem siyasi partilerin izlediği politikalar hem de bu politikaların vatandaşa yansımaları olarak değerlendirilmeye değerdir (Bilgiç-Koydemir-Akyürek, 2014:166). Daha çok sınıfsal ve ekonomik gerekçelerle ilişkilendirilen kutuplaşmaya ilişkin Sani ve Sartori (1983: 329) parti sistemindeki kutuplaşmaların üzerinde ideolojik

sağ-sol ayrışmasının etkisi olabileceği gibi bundan daha belirleyici olarak dinsel, dilsel, etnik, alt-kültürel, merkez/çevre gibi faktörlerin etkili olduğuna dikkat çekmektedirler. Günümüzdeki kutuplaşma eksenleri ise insan hakları, terörizm, sivil savaş, göç, ayrımcılık, nükleer enerji gibi konularla ilişkilendirilmektedir. (Dixit – Weibull, 2007:7351)

Türkiye’de Kutuplaşmanın Dinamikleri ve Gezi Parkı Eylemleri

Türkiye’de kutuplaşma Edward Shils’in 1961 yılında ortaya koyduğu merkez-çevre modeline göre çözümlenmekte ve incelenmektedir. Shils’in (1961:117) modeli, her toplumun bir merkezi ve de bir çevresi olduğu düşüncesine dayanmaktadır. Bu modele göre "merkez", toplumsal ve siyasal nitelikli bir yapı olarak kavramlaştırılmakta ve toplumu yönetenlerin dayandığı değer, sembol ve inanç, düzeninin belirleyicisi olarak konumlandırılmaktadır. Başka bir ifadeyle merkez, mekan ve kurumların oluşturduğu bir yapı olarak değil, değer ve inançların oluşturduğu tinsel özelliklerin merkezi olarak tanımlanmaktadır. Shils’in kuramıyla benzer özellikler taşıyan Şerif Mardin’in "merkez – çevre modeli", Türkiye’deki siyasal yapıyı analiz eden temel bir modeldir.¹ Osmanlı İmparatorluğu döneminde simgesel düzeyde merkez ile çevre arasında ayrışmalar söz konusu olsa da, toplumsal yapının bütününde var olan değerler sistemi üzerindeki oydaşma derin toplumsal problemlere yol açmamıştır (Gülener, 2007: 36 – 37). Çünkü Osmanlı İmparatorluğu’nda "merkezi değerler sisteminin" temelini oluşturan İslam, sosyal unsurların bir arada yaşamasını sağlayan gevşek bir bağ olarak işlev görmüştür (Gönenç, 2006:133).

Osmanlı’dan devralınan ve merkezinde bürokratik elitlerin yani asker ve sivil bürokratların yer aldığı merkezi değerler sistemi, Türk devletinin kuruluşu sırasında merkez ile çevreyi birbirinden ayıran değerler olarak işlev görmüştür. Türk modernleştirici elitlerinin, Cumhuriyet’in ilk yıllarında merkezdeki seçkinlerle çevredeki kitle arasında yaşanan gerilimde, merkezi değer sistemi olarak İslam’ın yerine Kemalizmi ikame etmeye çalışması, bu yeni değer sisteminin çevrede yer alan bazı unsurlar tarafından reddedilmesine neden olmuştur (Gönenç, 2006:136). Kemalizmin yeni merkezi değer olarak işlev görmesi aynı zamanda Osmanlı’nın tüm kurum ve kuruluşlarıyla birlikte reddedilmesiyle sonuçlanmıştır. Cumhuriyet’in ilk yıllarında yeni Türkiye Cumhuriyeti, imparatorluğun anti-tezi olarak kurgulanırken, Osmanlı ötekini, ilkilliği, geriliği, gelenekselliği, despotizmi,

¹ Osmanlı "çevre"sinin merkezden yabancılaşmasının yeni bir kentsel biçimi olarak Patrona Halil İsyanı'nı (1730) gösterirken, bu isyanda resmi seçkinler grubuna karşı, büyük halk yığınlarından (esnaf ve zanaatkarlar) oluşan çevre arasında yaşanan çatışma, Türk siyasal yaşamını şekillendiren iki olgu olarak değerlendirilmektedir. Bu çatışmada merkezin amacı devlet otoritesini sürdürmek ve bu otoriteyi toplumun çevre kesimlerinde egemen kılmaya çalışırken, çevre de kendi değerlerini ve özerkliğini korumaya çalışmakta ve merkezi otoriteye karşı olumsuz bir bakış açısına sahip olmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Mardin, 1990:39.

hurafeyi; Türkiye ise, ulusal egemenliği, sekülerliği, modernliği temsil eden varlık olarak sunulmuştur (Nişancı, 2002:124 - 125).

Çok partili hayata geçişle birlikte merkez-çevre ilişkisi çerçevesinde gerilim eksenleri yeniden tanımlanmıştır. Çok partili sistemle birlikte kendi içinde organize olmuş siyasal elit Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) etrafında birleşirken, heterojen ve dağınık grupları içine alan çevre Demokrat Parti (DP) etrafında toplanmıştır (Akgün, 2007:43). Kemalizmi içine alan merkezi değerler CHP tarafından savunurken, başlangıçta düşünce ve değer açısından merkezden çok da farklı olmasa da Demokrat Parti (DP), kendisini sistem içinde yeterince ifade edemeyen çevresel aktörler tarafından desteklenmiştir (Tuncel - Gündoğmuş, 2012:144). DP'nin 1950 seçimleriyle birlikte iktidara gelmesi, o güne kadar merkezde yer bulamamış toplumsal kesimlerin kendilerini ifade etme olanağı bulmalarına neden olmuştur. O güne kadar dışlanmış politikalara maruz kalan Kürtler ve İslamcılar bu çevre unsurlardandır (Gönenç, 2006:139). Dolayısıyla DP'nin iktidara gelmesi çevreyi merkeze taşıırken, gerilim hattını da CHP'nin temsil ettiği "asker, sivil, bürokrat" ile DP'nin temsil ettiği çevre unsurlar ile "seçilmiş siyasetçiler" arasına çekmiştir. Bu süreç içinde DP hükümetleri kendi programları çerçevesinde bürokrasinin rolünü azaltmaya çalışırken, CHP'yi oluşturan resmi seçkinler bu duruma güçlü bir direniş göstermişlerdir (Özbudun, 1995:17). Bu arada gerçekleşen 1960, 1971 ve 1980 askeri müdahaleleri merkez-çevre çatışmasının önemli bir göstergesi olarak değerlendirilirken, bu müdahaleleri "yapısal müdahaleler" olarak değerlendiren Faroz Ahmad (1996), bu ara rejimlerin Kemalizm'e dönüş anlamına geldiğini vurgulamaktadır (Dağtaş - Bilgiler, 2014:50).

1961 Anayasası'nın ilanı merkez-çevre ikiliğine farklı bir nitelik kazandırmıştır. Bu atmosferde ordunun, merkezin en güçlü aktörü olarak varlığını koruması, merkezde önemli bir değişikliğin olmadığını gösterirken, asıl değişiklik çevre katmanında meydana gelmiştir (Gönenç, 2006:141). 1961 Anayasası'nın görece sağladığı özgürlük ortamında yeni siyasi partilerin ortaya çıkması, merkez-çevre gerilimi yerini sağ-sol ideolojik kutuplaşmasına bırakmıştır. 1980 darbesinin ardından 1990'lı yıllarda siyasal İslam yükselişe geçmiş (Refah Partisi) ve etnik kimlikler (HADEP ve MHP) politik hayata katılırken, 1995 ve sonrasında hakim kutuplaşma Refah Partisi (RP) ve diğer siyasi partiler arasında olmuştur (Kiriş, 2011:48).

Çarkoğlu ve Hinich (2006:387), Türk parti sisteminde kutuplaşma alanını iki boyutla açıklamaktadır. Onlara göre, birinci boyut ideolojik rekabetin Batı geleneğiyle benzerlik gösterdiği ve sağ - sol kavramsallaştırmasıyla uyumlu olan, temelinde merkez-çevre kutuplaşmasının yer aldığı ve görece daha baskın olan laik partiler ile İslamcı partiler arasında yaşanmakta, ikinci boyut ise Türk ve Kürt kimlikleri çerçevesinde etnik temelli bir ayrışma olarak ortaya çıkmaktadır. Keyman da (2008:10) siyasal alanda çıkan yeni çatışma eksenlerini, 1923'den bugüne merkez-çevre; 1950'den bugüne sağ - sol; 1980'den bugüne küresel - ulusal - yerel ve 2000'den bugüne vatandaşlık - kimlik eksenini belirlemekte

ve "merkez-çevre eksen + sağ - sol eksen + küresel - ulusal - yerel eksen + vatandaşlık - kimlik eksen" denkleminde ortaya çıkan toplumsal süreçlerden, taleplerden ve sorunlardan oluşan karmaşık, çok boyutlu, çok nedenselli ittifak ve çatışmaların yaşandığına dikkat çekmektedir.

2000'li yıllar Türk siyasi hayatına Milli Görüş geleneğiyle giren ve 28 Şubat sürecinde iktidarın büyük ortağı olarak büyük darbe alan İslamcı gelenek içinde yeni arayışların başlamasına uygun bir zemin hazırlamıştır (Yıldız, 2004:5). Bu sorgulama içinden çıkan ve yenilikçi kimliği vurgulayan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AKP) 2002 yılında tek başına iktidar olması çevrenin merkezde konumlanma sürecinin de başlangıcını oluşturmaktadır. Başlangıçta AKP'nin büyük bir koalisyonu bünyesinde barındırması, merkeze yakın konumlanan bir çevre partisi olduğu izlenimini yaratmıştır. Bu nedenle 2007 Cumhurbaşkanlığı seçimlerine kadar AKP, merkezde olmasına karşın, merkezin belirleyici gücü olamamış, hükümette olmasına rağmen merkeze karşı muhalif söylemini sürdüren ve merkez gözünde de kabul edilebilir bir siyasi parti kimliğini kazandırmıştır. 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinden oy oranını yüzde 34.3'ten yüzde 46.6'ya yükselterek (TÜİK, 2012:25) güçlü bir şekilde çıkan ve 28 Ağustos 2007 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonra "...merkeze yerleşmeyi başaran çevre, daha önce kendisi için sorun alanı olan devletin üstünlüğünü ve toplum üzerindeki belirleyici gücünü çevrenin diğer aktörleriyle paylaşma yerine bu gücü tek başına kullanmayı yeğlemiştir" (Tuncel - Gündoğmuş, 2012: 148).

Bu süreç içinde AKP Hükümeti'nin uyguladığı neoliberal anlayış çerçevesinde özellikle siyasi ve ideolojik olarak kendine yakın sermaye gruplarına bir takım ekonomik fırsatlar sağlayarak kendi gücünü kemikleştirmeye çalıştığı görülmektedir. AKP iktidarının muhafazakarlığı daha çok dini eksenli bir muhafazakarlık şeklini alırken, başlangıçta liberal kaygıları göz önünde bulunduran bir iktidar görüntüsü veren AKP, giderek artan bir şekilde otoriter bir tarzla ve Sünni İslam referanslarla hareket etmeye başlamıştır (Özen - Avcı, 2013:35). Özellikle 2011 seçimlerinden üçüncü kez ve oyunu yükselterek çıkan ve bu anlamda da büyük bir zafer olarak adlandırılan seçim sonuçları "...hükümetin muhafazakar hayat tarzı dayatmaları ve kamusalılıklara yönelik neoliberal hücumunda gözünü karartmasına" (Doğan, 2014:94) neden olmuş ve siyasi iktidarın politikalarını belirleyen neoliberal, muhafazakar, otoriter ve liderin mutlak egemenliğine dayalı anti-demokratik yönetim tarzı, toplumun bazı kesimlerini içine alırken, bazılarını dışlamış ve memnuniyetsizlik yaratmıştır (Özen - Avcı, 2013:36). 2011 seçimlerinin ardından tüm temsil gücünü ve iradeyi şahsında toplayan bir lider figürünün yıllar içinde belirginleşmesi ve öne çıkmasıyla birlikte (Özen - Avcı, 2013:35) bireylerin özel yaşam alanlarını ilgilendiren konularda üretilen politikalar "yaşam tarzına müdahale" olarak değerlendirilmiş (kürtaj, üç çocuk, alkol düzenlemesi gibi) ve özellikle seküler yaşam tarzına sahip, geçmişin merkezini oluşturan orta ve üst orta gelir grupları arasında bir tepkiye neden olmuştur. Gezi Parkı Eylemcileri'nin devleti ele geçirmek değil, devletin demokratikleşmesi ve temel özgürlükleri tanınmasını sağlamak

olduğunu belirten Keyder (2013:3), eylemlerin ortaya çıkış nedenini bireysel temel yurttaşlık haklarını önemsemeyen kesimlerin toplumda ağırlık kazanması ve siyaset kanallarının kapalı olmasına dayandırmaktadır.

Gezi Parkı Eylemleri, tarih boyunca merkezde yer alan ve AKP iktidarıyla birlikte çevrenin merkeze yerleşmesiyle adaletsizlik algısını yaşayanların itirazı olarak ortaya çıkmıştır. Gezi Parkı Eylemleri, "spesifik bir kent mekanının neo-liberal politikalar doğrultusunda ekonomik kazançlara tahvil edilmesine karşı çıkan bir kent protestosu" (Özen – Avcı, 2013:32) olarak başlayan ve çevreci bir eylem olma özelliğinin ötesine geçerek kitlesellenen ve sivil bir direniş halini alan bir halk hareketidir (Sallan Gül – Sezer – Nizam, 2015).

Toplumsal hareketlere ilişkin alan yazınında yaygın kitle hareketlerinin en önemli tetikleyicisi olarak eyleme katılanların ya da destekleyenlerin siyasi otoritenin kendilerine karşı adaletsiz bir tutum sergiledikleri yönündeki algıları oluşturmaktadır (Fireman, 1977:9). Adaletsizlik çerçevesi olarak adlandırılan ve eyleme katılanlar tarafından desteklenen bu çerçeve, "protestoya dahil olan kesimin kurguladığı ve hayat verdiği, eylemliliği önceleyen ve siyasi otoritenin söz konusu kesime karşı neredeyse yerleşik hale gelmiş bir haksızlığın faili olduğuna dair algıyı" (Doğan, 2014:93) ifade etmektedir.

Bundan dolayıdır ki, 27 Mayıs 2013 tarihinde Gezi Parkı'ndaki ağaçların kesilmesini önlemek amacıyla başlayan Gezi Eylemleri, özellikle polis müdahalesinin ardından ve polisin orantısız güç kullanması nedeniyle tüm Türkiye'ye yayılmıştır. İsyan edilen ve karşı durulan ve buna paralel olarak oluşan kitlesel tepkinin başlangıcı kentsel dönüşüm projesine yönelikken, eylemin başlangıcında duyulan bu hassasiyet, özellikle iktidar/hükümet kaynaklarından gelen sert açıklamalarla toplu bir itiraza dönüşerek iktidar/hükümet kaynaklarının sadece kentlere yönelik değil tüm politikalarına yönelik hale gelmiştir. Çünkü iktidarın kentsel politikasından ve uygulamalarından memnun olmayanların taleplerini anlama çabasının bulunmaması, siyasal gücün tek karar verici olarak kararlarının sorgulanamaması ve eleştirenlerin kötü niyetli kişiler olarak nitelendirilmesi (Ökten – Kurtarır – Çekiç, 2013: 49), eylemlerin başlangıcında iktidarın müzakere çabası içinde olmaması, küçük bir eylem olarak başlayan Gezi Parkı Eylemleri'nin büyümesine ve kitleselleşmesini sağlayan nedenlerdendir.

Protestolar çerçevesinde ifade edilen toplumsal talepler, Gezi Parkı'na özel spesifik taleplerin yanı sıra kişisel hak ve özgürlüklere ilişkin talepleri içermektedir. Hak ve özgürlüklerin kısıtlanmaması, farklı tercih ve yaşam tarzlarına alan açılması, belli ideolojiler doğrultusunda toplumsal mühendislik yapılmaması, toplumun karar alma mekanizmalarına katılımının sağlanması ve otoriter yönetim tarzına son verilmesi, kent mekanlarının rant yaratma amaçlı müdahalelere konu olmaması, sermayenin çıkarlarına mutlak öncelik verilmesinden vazgeçilmesi ve çevre tahribatının önlenmesi Gezi Parkı Eylemleri'nde ileri sürülen taleplerden bazılarıdır (Özen - Avcı, 2013:37 – 38).

Dolayısıyla Gezi Parkı Eylemleri çevre tahribatına ve kamusal mekanların toplumsal katılım olmadan özelleştirilmesine karşı itirazla başlasa da 10 yıllık iktidar süreci içinde AKP hükümetinin neoliberal politikalarına, otoriter yönetim tarzına, toplumu kendi ideolojisi çerçevesinde muhafazakar/dindar bir topluma dönüştürme politikalarına ilişkin seküler yaşam tarzına sahip orta ve üst orta gelir grubuna sahip vatandaşların bir itirazını ve memnuniyetsizliğini içermektedir. Başka bir ifadeyle Gezi Parkı Eylemleri, kendini sekülerlik ve modernlik üzerinden tanımlayan iktidar/hükümet karşıtlarının, iktidar/hükümet güçlerine ve politikalarına bir itirazı içermektedir.

Siyasal Kutuplaşmada Medyanın Etkisi

Siyasi ve toplumsal yapı içinde gerek ekonomik gerekse siyasi, dinsel, etnik ve mezhepsel alanlarda yaşanan kutuplaşmaların yansıdığı ve yayılımının sağlandığı alanlardan biri de medyadır. Daha doğrusu medya kuruluşları oluşturdukları haber içerikleriyle, yaşanan durum ve konuları ele alış biçimleriyle siyasi ve toplumsal düzeyde yaşanan kutuplaşmanın itici gücü olma potansiyeline sahiptir.

Demokratik sistemlerde medyadan kamuoyunu haberdar etmesi ve özellikle siyasi mekanizmaları denetleme işlevini çoğulcu sistem içinde gerçekleştirerek, toplumsal gerçekleri ve görüşleri geniş bir yelpazede sunarak kamuoyunda serbest düşünce pazarının oluşmasına katkı sağlaması beklenmektedir. Ancak, liberal (pluralist) medya kuramlarının bu iddiası günümüzde pek de geçerli görülmemektedir. Çünkü haber metinlerinin toplumsal gerçekliği bir ayna gibi yansıttığı düşüncesi bir metafordan öteye gitmeyen bir ideal olarak karşımıza çıkmakta, aslında medyanın toplumsal gerçekliği belirli ideolojiler çerçevesinde toplumsal rıza ve uzlaşmayı sağlayacak şekilde inşası söz konusu olmaktadır. Bu nedenle medya kuruluşları tarafsız enformasyon sağlayıcı kurumlar olarak değil, belirli politika seçeneklerini reddeden ya da destekleyen, sürekli meydana gelen olayları değerlendiren, yorumlayan ve bilgiyi yapılandırma ve seçme yoluyla siyasi süreçte aktif rol alan kuruluşlardır (Page, 1996:20).

Medyada haberler dolayısıyla aktarılan enformasyonlar siyasi kararları, siyasi aktörlerin icraatlerini, belirli politika seçenekleri çerçevesinde değerlendirmekte, yargıda bulunmakta ve böylece varolan seçeneklerin biçimlendirme sürecini desteklemektedir. Dolayısıyla haberler belirli düzeylerde rasyonalite temelinde okuyucuların/izleyicilerin/alıcıların siyasi kararlarını, toplumsal yapı içinde gerçekleşen olayları, konuları ve sorunları değerlendirme biçimlerini etkileyebilme gücüne sahiptir (Eilders, 2002:28). Bu nedenle siyaset alanında karşılaşılan kutuplaşmanın medya üzerinden analiz edilmesi ve aynı zamanda medyaya yansımalarının değerlendirilmesi önemli görülmektedir. Çünkü medya ülkenin yönetim mekanizmasında yer alan siyasilerin, iktidar ve hükümet kaynaklarının görüş ve fikirlerinin kamuya iletilmesinde birincil araçlar olarak işlev görmektedir.

Kutuplaşma ve medya ilişkisini araştırma konusu edinen çalışmalardan bazıları medya ile kutuplaşma arasında ilişki olduğuna dair kanıt bulmasına rağmen (Adams vd., 1985; Bimber - Davis, 2003; Druckman - Parkin, 2005; Jones, 2002; Lavine, Borgida - Sullivan, 2000; Mendelsohn - Nadeau, 1996; Stroud, 2007; Taber - Lodge, 2006), bazı çalışmalarda ise böyle bir kanıt bulunamamıştır (Ball-Rokeach, Grube-Rokeach, 1981; Paletz, Koon, Whitehead - Hagens, 1972). Ancak araştırmalar herhangi bir siyasi görüşü ya da partiyi destekleyenlerin kendi görüşlerine yakın medya yayınlarına maruz kalmasıyla kutuplaşma arasında bir ilişkinin olduğunu ve bireylerin kendi görüşlerini savunan medya tüketimi arasında bir ilişki olduğuna işaret etmektedir (Jones, 2002; Stroud, 2007; Sunstein, 2001). Yani bireyler kendi siyasi görüşlerini destekleyen medya yayınlarına maruz kaldıklarında, kendi görüşlerini destekleyen bilgi sağladıkları için kutuplaşma üretilmektedir (Stroud, 2010:558).

Literatürde seçici maruz kalma olarak adlandırılan bu kavram teorik olarak insanların inançlarına rehberlik eden medya seçimlerini içermektedir. Klapper (1960:19 - 20), insanların kendi düşüncelerini desteklemeyen medya çıktılarında kaçtıklarını, ilgileri ve düşünceleriyle uyum içinde kitle iletişimi ürünlerini tercih etme eğiliminde olduklarını belirtmektedir. Buna karşılık Kinder (2003:369), bireylerin kendi siyasi eğilimlerini güçlendirecek kitle iletişim yayınlarını aramadığına dikkat çekmektedir. Bu görüşün tam tersini savunan Jonas ve arkadaşları (2005:978), insanların yeni bilgi aradıkları zaman sıklıkla kendi inançlarını önceleyen eğilim içinde yanlı davrandıklarını ve beklentilerini ya da arzu ettikleri sonuçlar çerçevesinde hareket ettiklerini belirtmektedir.

Seçici maruz kalma olarak kavramsallaştırılan ve bireylerin kendi siyasi görüşlerini destekleyen medya içeriklerinin bireysel siyasi tutumları etkileyebilme gücü, iki düzeyde tartışılmaktadır. Birinci düzey ideolojik etki olarak adlandırılırken, bu etki sağ -sol ayrımı ya da liberal - muhafazakar ayrımı şeklinde sınıflandırılan ve yatay düzlemde gerçekleşen bir etki olarak kavramsallaştırılmaktadır. İkinci düzey olan siyasi motivasyon etkisi ise, ideolojik düşünceleri dikey düzlemde yakalamaktadır. Dolayısıyla ideolojik etki, medya mesajlarına maruz kalan yurttaşların ideolojik görüşlerinin kutuplaşmasına ya da kutuplaşmamasına katkıda bulunurken, medyanın siyasi motivasyon etkisi görüşlerin kutuplaşmasını güçlü bir şekilde etkileme gücüne sahiptir. Bireylerin yüksek ya da düşük düzeyde siyasi içeriğe maruz kalması, siyasi enformasyon ve siyasi parti politikalarına angaje olmanın seviyelerini etkileyebilecek hususlardır. Dolayısıyla siyasi içeriğe maruz kalma ve desteklenen görüşler etrafında biçimlenen medya seçimleri zihinsel düzeyde ayrışmayı yaratabilecek güce sahiptir. Dolayısıyla politik tercihlerin yoğunluğu ve partizanlığın boyutu siyasi motivasyonla doğrudan ilişkiliyken, motivasyondaki artan boyuttaki değişiklik demokratik seçimlerin ideolojik kompozisyonunu değiştirecek güce sahiptir (Campante - Hojman, 2013:80).

Medyanın kutuplaşmayla ilişkisi farklı medya tipleri açısından, o araçların sahip olduğu özelliklerin ve teknolojiler bakımından da

farklılaşmaktadır. Şöyle ki; İnternet, bireylere siyasi eğilimleri yadsıyan ya da tamamlayan enformasyonla karşılaşma olanağı sağlamaktadır. Özgür bir seçim olanağının olduğu internette bireyler, online içerik içinde kendi savundukları görüşle mücadele eden ya da kendileriyle hemfikir oldukları görüşleri arayıp aramadıkları bilinmemektedir. İnternet, farklı bakış açılarını araştırmak için de kullanılabilirken, Stromer ve Galley'in (2003) araştırmalarına göre İnternet kullanan insanların siyasi tartışma konularında farklı görüşleri duymaktan hoşlandıklarını bulmuşlardır. Buna karşılık radyo, televizyon ve gazetenin kullanımı insanların farklı siyasi içeriği seçme yeteneğini sınırlandırma olasılığı bulunan geleneksel kitle iletişim araçlarıdır. Birçok toplumda insanlar tek bir gazete okumakta ve yaşadıkları toplumdan ve hayattan memnun olsunlar ya da olmasınlar kendigörüşlerini destekleyen, kendileriyle hemfikir oldukları gazeteleri takip etmektedirler (Stroud, 2008:347).

Dolayısıyla bu durumda medyanın yayıncılık anlayışı belirleyici bir etkiye sahiptir. Herhangi bir siyasi görüşe angaje bir yayıncılık anlayışı benimseyen medya kuruluşlarının bu noktada siyasi kutuplaşmanın yanı sıra toplumsal bir kutuplaşmaya da zemin hazırlayabilecek potansiyele sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle medyanın kullandığı haber kaynaklarından, ele aldığı haber temalarına kadar haberleştirilen konuyu kamuoyuna nasıl sunduğu, hangi parametrelere öncelik verdiği önemli görülmektedir. Bu nedenle çalışmada farklı bakış açılarına sahip gazeteler üzerinden Gezi Parkı Eylemleri'nin haber üretim süreci (kriterleri bağlamında kamuoyuna nasıl sunulduğu ve bu sunum tarzında kutuplaşmanın olup olmadığı medya üzerinden analiz edilmeye çalışılmıştır.

Yöntem

Birincil veri kaynağınının kullanıldığı çalışmanın veri toplama tekniği, nicel içerik çözümlemesi olarak belirlenmiştir. Nicel içerik çözümlemesi "iletişim içeriğinin objektif, sistematik ve nicel tanımının ortaya konmasını" (Berelson, 1952:18) sağladığı için tercih edilmiştir. Çalışmada, amaçlı örnekleme tekniği ile belirlenmiş çalışma kümesiyle çalışılmıştır. Buna göre, Gezi Parkı Eylemleri'nin başladığı ilk gün olan 27 Mayıs 2013 tarihiyle, hareketin etkisinin kaybolduğu 30 Haziran 2013 tarihleri arasında Türkiye'de değişik yelpazelerde yayın hayatına devam eden 6 ulusal gazetede (haftasonları da dahil olmak üzere) Gezi Parkı Eylemleri ile ilgili yayınlanan tüm haberler, köşe yazıları ve yorumlar araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Seçilen gazeteler, ideolojik görüşleri, etki kapasitesi ve iktidar/hükümet güçlerinin politikalarını destekleyip desteklemedikleri gözönünde bulundurulurken belirlenmiştir. Dolayısıyla çalışmaya Zaman, Hürriyet, Sözcü, Sabah, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazeteleri dahil edilmiştir.

Tablo 1: Haber Kaynak Analizi²

Gazete adı	Tiraj	Dünya görüşü
Zaman	1.048.956	Dini – muhafazakar/ İktidar-Hükümet kaynaklarının politikalarını destekleyen
Hürriyet	397.341	Liberal / Tarafsız olmaya çalışan
Sözcü	378.344	Sol – ulusal/ İktidar – hükümet kaynaklarının politikalarına karşı
Sabah	312.105	Liberal / İktidar- Hükümet kaynaklarının politikalarını destekleyen
Yeni Şafak	105.941	Dini – muhafazakar / İktidar-Hükümet kaynaklarının politikalarını destekleyen
Cumhuriyet	63.219	Sol – ulusal / İktidar – hükümet kaynaklarının politikalarına karşı

Yönlendirilmiş içerik çözümlemesi (kodlama kategorilerinin araştırma öncesinde ve sırasında oluşturulması) yaklaşımının benimsendiği çalışmada, kategori birimleri haberin üretim sürecinde etkili olan kriterler çerçevesinde belirlenmiştir. İçerik çözümlemesi kodlama yönergesinin güvenilirliği iç tutarlık testiyle sınınanarak, kodlama yönergesinin güvenilir ³ olduğu tespit edilmiştir. Kodlama sonuçları Sosyal Bilimler İçin İstatistik Yazılım Programı (Statistical Software for Social Science – SPSS) yoluyla değerlendirilmiştir.

Bulgular

Araştırma kapsamına dahil edilen gazeteler haberüretim sürecine etki eden faktörler çerçevesinde değerlendirilmiştir.

²Gazete tirajları "Dördüncü Kuvvet Medya" internet sitesinde 03 – 09 Haziran 2013 tarihleri arasında yayınlanan tiraj raposundan alınmıştır.

³Neuendorf'un (2002:149) formülüne göre; Güvenilirlik: A/N. Bu formüle göre A görüş birliğine (agreement) varılan verileri kapsarken, N kodlanan toplam yönerge sayısını ifade etmektedir. Farklı zamanlarda yapılan kodlamalarda görüş birliğine varılan ve tutarsız sonuçlar formüle uygulandığında kodlayıcının iç tutarlılığına ait güvenilirlik .80 olarak bulunmuştur. Krippendorff (2004:216) bu işlem sonucunda .80 ve üzeri bir değer güvenilir kabul edildiğine dikkat çekmektedir. Bu anlamda çalışmada kullanılan veri toplama tekniği bu ölçüler içinde yer aldığından güvenilir bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Haber Değeri

Gezi Parkı Eylemleri'ni gazetelerin gerek haber sayısı, gerekse haberleri yayınladıkları sayfa ve sayfa içindeki konumlarına göre çözümlene, bir haberin gazeteler açısından ne derecede haber değerine sahip olduğunun göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 2. Gezi Parkı Eylemleri'ne İlişkin Haberlerin Gazetelere Göre Dağılımı

GAZETE		
	Sıklık	Yüzde
Cumhuriyet	887	24.9
Hürriyet	569	16.0
Sabah	421	11.8
Yeni Şafak	526	14.7
Zaman	349	9.8
Sözcü	815	22.8
Toplam	3567	100.0

Tablo 2.de görüldüğü üzere Gezi Parkı Eylemleri'ne tüm gazeteler geniş ölçüde yer vermiştir.Ancak veriler değerlendirildiğinde her gazetenin Gezi Parkı Eylemleri'ne haber değeri açısından eşit önem vermedikleri söylenebilir. Bu veriler ışığında iktidar güçlerinin düşüncelerine ve politikalarına karşı oldukları bilinen Cumhuriyet ve Sözcü'nün Gezi Parkı Eylemleri'ni daha fazla gündemde tutma gayreti içinde olduklarını, iktidar güçlerinin düşüncelerini ve politikalarını benimseyen Sabah ve Yeni Şafak Gazeteleri'nin ise eylemleri diğer gazetelere oranla daha düşük oranda gündemde tutmak istedikleri sonucuna varılabilir. Bu veriler üzerinde, Gezi Parkı Eylemleri'nin iktidara karşı bir harekete dönüşmesinin de etkisi bulunduğu söylenebilir.

Haber kaynakları ve haberin sunumu

Haberin toplumsal gerçekliği inşa ettiği, yapılandığı ve böylece egemen iktidar yapılarını yayararak yeniden üretmesi anlayışının temelinde habercilerin, haberi yapılandırırken başvurdukları haber kaynaklarının önemi büyüktür. Çünkü gazetecilik ilkelerine göre haberin tarafsızlığını, nesnellliğini ve güvenilirliğini sağlayan unsur haber kaynaklarıdır. Profesyonel gazetecilik meslek rutinlerinden biri olarak değerlendirilen haber kaynakları, gazetecilerin haberi yapılandırırken kullandıkları en temel bilgi kaynağını oluşturmaktadır. Dolayısıyla haber oluşturulurken başvuru haber kaynaklarının kimlerden oluştuğu haber içindeki anlamın oluşturulmasında da önemlidir. Gazeteciler profesyonel meslek hayatlarında belirli kaynaklara güvenilirlik atfederek, bu kaynakların söyledikleri her bilgiyi de sorgulamadan güvenilir bilgi olarak değerlendirerek haberleştirmektedirler (Akca, 2009:90).Başka bir ifadeyle toplumsal çıkarları bütünleştirebilmek için bazı görüş ve değerler kabul

edilebilirlik sınırları içinde tanımlanırken, diğerlerinin meşru olmayanlar biçiminde tanımlanması gerekmektedir (Shoemaker - Reese, 1997:103). Dolayısıyla haberde bazı haber kaynaklarına güvenilirlik atfedilmekte dolayısıyla ta toplumsal gerçeklik güvenilirlik atfedilen bu kaynakların açıklamaları doğrultusunda biçimlenmekte ve kamuoyu da konuyu ya da olayı tanımlanan bu çerçevede içinde algılamakta ve tartışmaktadır.

Haber kaynakları, gazetecilerin resmi kaynaklara (devlet ve hükümet yetkilileri vb.) olan bağımlılığı çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu görüşe göre haber kaynağı olarak resmi kaynaklara bağlılık egemen güçlerden gelen içeriğin haberleştirilmesi anlamına gelmekte ve dolayısıyla da resmi haber kaynaklarına bağlılık, egemen ideolojinin sürdürülmesi, yayılması ve yeniden inşa sürecinin de bir parçası olarak değerlendirilmesi anlamına gelmektedir. Gazetecilerin resmi haber kaynaklarına bağımlılığı mesleğin hızlı, güvenilir ve doğru bilgiyi anında ulaştırması gereken bir sektör içinde faaliyet göstermesiyle de açıklanmaya çalışılmaktadır. Ancak resmi kaynaklara atfedilen güvenilirlik ünvanı, resmi olmayan kaynaklar için de güvenilmez ya da doğruluğunun ispat edilmesi gereken haber kaynakları sınıflandırmasını beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla iktidar olarak belli bir güce sahip olanların haberler yoluyla kamuoyunu ulaşma olanağı söz konusuysen, daha güçsüz konumda bulunanların da bu hakkının elinden alınması ya da ulaşamaması anlamına gelmektedir. Bu nedenle haberde resmi haber kaynaklarına olan bağlılık, beraberinde kitle iletişim araçlarına ve dolayısıyla da kamuoyuna ulaşma anlamında bir adaletsizliği yaratarak, egemen güçlerin lehine işleyen bir süreç olarak işlev görmektedir.

Tablo 3. Cumhuriyet ve Sözcü Gazeteleri'nin Kullandığı Haber Kaynağı Dağılımı ve Sunumu

Gazete	Haberin Kaynağı	Negatif Ton	Nötr Ton	Pozitif Ton	Toplam
Cumhuriyet	Göstericiler	66 (13.6%)	18 (17.5%)	156 (52.2%)	240 (27.1%)
	Uluslararası Medya	15 (3.1%)	0 (0.0%)	12 (4.0%)	27 (3.0%)
	Ulusal Medya	16 (2.5%)	2 (1.0%)	2 (2.0%)	20 (2.5%)
	İstanbul Kent Yönetimi	11 (2.2%)	9 (8.8%)	20 (6.6%)	40 (17.6%)
	Esnaf	0 (0.0%)	0 (0.0%)	1 (0.3%)	1 (0.1%)
	Sosyal Medya	0 (0.0%)	0 (0.0%)	1 (0.3%)	1 (0.1%)
	Gezi Parkı Komitesi	12 (2.5%)	3 (2.9%)	5 (1.7%)	20 (2.3%)
	Yabancı Ülkelerden Gelen Açıklamalar	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0)	0 (0.0)
	Cumhurbaşkanı	0 (0.0%)	3 (2.9%)	3 (1.0%)	6 (0.7%)
	İktidar – Hükümet Kaynakları	155 (32.0%)	35 (34.0%)	6 (2.0%)	196 (22.1%)
	Muhalefet Partileri	33 (6.8%)	4 (3.9%)	16 (5.4%)	53 (6.0%)
	Güvenlik Güçleri	75 (15.5%)	8 (7.8%)	0 (0.0%)	83 (9.4%)

	Sivil Toplum Örgütleri	43 (8.9%)	3 (2.9%)	23 (7.7%)	69 (7.8%)
	Sanatçılar	12 (2.5%)	7 (6.8%)	24 (8.0%)	43 (4.8%)
	Toplumdaki Çeşitli Kesimler	25 (5.2%)	8 (7.8%)	22 (7.4%)	55 (6.2%)
	Uluslararası Örgütler	22 (4.5%)	3 (2.9%)	8 (2.7%)	33 (3.7%)
	Toplam	485 (100.0%)	103 (100.0%)	299 (100.0%)	887 (100.0%)
Gazete	Haberin Kaynağı	Negatif Ton	Nötr Ton	Pozitif Ton	Toplam
Sözcü	Göstericiler	76 (16.0%)	8 (9.0%)	89 (35.6%)	173 (21.2%)
	Uluslararası Medya	25 (5.3%)	4 (4.5%)	12 (4.8%)	41 (5.0%)
	Ulusal Medya	20 (3.2%)	1 (1.1%)	2 (0.8%)	23 (2.8%)
	İstanbul Kent Yönetimi	9 (1.8%)	7 (7.9%)	3 (1.2%)	19 (2.4%) ¹
	Esnaf	1 (0.2%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	1 (0.1%)
	Sosyal Medya	3 (0.6%)	0 (0.0%)	2 (0.8%)	5 (0.6%)
	Gezi Parkı Komitesi	5 (1.1%)	5 (5.6%)	1 (0.4%)	11 (1.3%)
	Yabancı Ülkelerden Gelen Açıklamalar	0 (0.0%)	1 (1.1%)	0 (0.0%)	1 (0.1%)
	Cumhurbaşkanı	1 (0.2%)	3 (3.4%)	3 (1.2%)	7 (0.9%)
	İktidar – Hükümet Kaynakları	160 (33.6%)	24 (27.0%)	14 (5.6%)	198 (24.3%)
	Muhalefet Partileri	32 (6.7%)	6 (6.7%)	13 (5.2%)	51 (6.3%)
	Güvenlik Güçleri	46 (9.7%)	6 (6.7%)	8 (3.2%)	60 (7.4%)
	Sivil Toplum Örgütleri	17 (3.6%)	3 (3.4%)	7 (2.8%)	27 (3.3%)
	Sanatçılar	17 (3.6%)	4 (4.5%)	45 (18.0%)	66 (8.1%)
	Toplumdaki Çeşitli Kesimler	42 (8.8%)	15 (16.9%)	44 (17.6%)	101 (12.4%)
	Uluslararası Örgütler	21 (4.4%)	2 (2.2%)	7 (2.8%)	30 (3.7%)
	Toplam	476 (100.0%)	89 (100.0%)	250 (100.0%)	815 (100.0%)

Cumhuriyet ve Sözcü Gazetesi'nin verileri değerlendirildiğinde eylemin tarafı konumunda bulunan göstericilerle, iktidar hükümet kaynaklarına ait haberlerin sunumunda büyük farklılıklar görülmektedir. Göstericilere dayandırılan haberler yüksek düzeyde (Cumhuriyet %52.2, Sözcü %35.6) pozitif bir tonla sunulurken, iktidar hükümet kaynaklarına ait haberler (Cumhuriyet %32, Sözcü %33.6) negatif bir tonla kamuoyuna aktarılmaktadır. Bu çerçevede gazetelerin eylemi gerçekleştirenler lehine bir habercilik anlayışı benimsediği görülmektedir. Göstericileri olumlayan iktidarı olumsuzlayan bu tutum gazetelerin haberi yapılandırırken kullandıkları haber kaynaklarının kullanımına ve sunumuna yansımaktadır.

Tablo 4. Hürriyet ve Sabah Gazetesi'nin Kullandığı Haber Kaynağı Dağılımı ve Sunumu

Gazete	Haberin Kaynağı	Negatif Ton	Nötr Ton	Pozitif Ton	Toplam	
Hürriyet	Göstericiler	34 (15.9%)	47 (20.1%)	59 (48.8%)	140 (24.6%)	
	Uluslararası Medya	4 (1.9%)	4 (1.7%)	2 (1.7%)	10 (1.8%)	
	Ulusal Medya	1 (0.5%)	1 (0.4%)	0 (0.0%)	2 (0.4%)	
	İstanbul Kent Yönetimi	9 (4.2%)	13 (5.6%)	14 (11.6%)	36 (6.4%)	
	Esnaf	0 (0.0%)	0 (0.0%)	1 (0.8%)	1 (0.2%)	
	Sosyal Medya	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0)	0 (0.0%)	
	Gezi Parkı Komitesi	3 (1.4%)	5 (2.1%)	3 (2.5%)	11 (1.9%)	
	Yabancı Ülkelerden Gelen Açıklamalar	0 (0.0%)	1 (0.4%)	0 (0.0%)	1 (0.2%)	
	Cumhurbaşkanı	1 (0.5%)	3 (1.3%)	6 (5.0%)	10 (1.8%)	
	İktidar – Hükümet Kaynakları	79 (36.9%)	69 (29.5%)	5 (4.1%)	153 (26.9%)	
	Muhalefet Partileri	16 (7.5%)	15 (6.4%)	4 (3.3%)	35 (6.2%)	
	Güvenlik Güçleri	30 (14.0%)	25 (10.7%)	1 (0.8%)	56 (9.8%)	
	Sivil Toplum Örgütleri	11 (5.1%)	8 (3.4%)	4 (3.3%)	23 (4.0%)	
	Sanatçılar	7 (3.3%)	16 (6.8%)	13 (10.7%)	36 (6.3%)	
	Toplumdaki Çeşitli Kesimler	14 (6.5%)	19 (8.1%)	5 (4.1%)	38 (6.7%)	
	Uluslararası Örgütler	5 (2.3%)	8 (3.4%)	4 (3.3%)	17 (3.0%)	
	Toplam	214 (100.0%)	234 (100.0%)	121 (100.0%)	569 (100.0%)	
	Sabah	Göstericiler	50 (27.8%)	34 (21.1%)	12 (15.0%)	96 (22.8%)
		Uluslararası Medya	7 (3.9%)	1 (0.6%)	1 (1.3%)	9 (2.1%)
		Ulusal Medya	5 (2.8%)	1 (0.6%)	0 (0.0%)	6 (1.4%)
İstanbul Kent Yönetimi		6 (3.4%)	7 (4.3%)	12 (15.1%)	25 (5.9%)	
Esnaf		3 (1.7%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	3 (0.7%)	
Sosyal Medya		0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	
Gezi Parkı Komitesi		8 (4.4%)	5 (3.1%)	2 (2.5%)	15 (3.6%)	
Yabancı Ülkelerden Gelen Açıklamalar		0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	
Cumhurbaşkanı		1 (0.6%)	2 (1.2%)	6 (7.5%)	9 (2.1%)	
İktidar – Hükümet Kaynakları		47 (26.1%)	44 (27.3%)	20 (25.0%)	111 (26.4%)	
Muhalefet Partileri		10 (5.6%)	13 (8.1%)	7 (8.8%)	30 (7.1%)	
Güvenlik Güçleri		17 (9.4%)	24 (14.9%)	3 (3.8%)	44 (10.5%)	
Sivil Toplum Örgütleri		9 (5.0%)	7 (4.3%)	2 (2.5%)	18 (4.3%)	
Sanatçılar		1 (0.6%)	6 (3.7%)	0 (0.0%)	7 (1.7%)	
Toplumdaki Çeşitli Kesimler		14 (7.8%)	15 (9.3%)	10 (12.5%)	39 (9.3%)	
Uluslararası Örgütler		2 (1.1%)	2 (1.2%)	5 (6.3%)	9 (2.1%)	
Toplam		180 (100.0%)	161 (100.0%)	80 (100.0%)	421 (100.0%)	

Liberal çizgide yayın yapan Hürriyet ve Sabah Gazetesi'nin verileri birbirinden farklılık göstermektedir. Hürriyet, göstericilere dayandırılan haberlerin yüzde 48.8'ini pozitif tonda sunarken, Sabah 27.8'ini negative bir tonla sunmaktadır. Benzer şekilde Hürriyet, iktidar ve hükümet kaynaklarına ilişkin haberlerin yüzde 36.9'unu negatif bir tonla kamuoyuna aktarırken, Sabah yüzde 25'ini pozitif bir tonla sunmaktadır. Öte yandan Hürriyet Gazetesi'nin Gezi Parkı Eylemleri'nin tarafı olarak görülen göstericiler ile iktidar ve hükümet kaynaklarına ait haberlerin sunumunda "nötr" bir tutumu yüksek oranlarda (%29.5 - iktidar/hükümet kaynakları ve %20.1 göstericiler) benimsemesi, gazetenin tarafsız/dengeli bir tutum izleyerek, denge kurma çabasını göstermektedir. Sabah da ise böyle bir tutuma rastlanmamaktadır. Bu veriler liberal çizgide olan iki gazete arasında Hürriyet'in denge çabasını, Sabah'ın ise iktidar/hükümet kaynaklarının yanında yer aldığını göstermektedir.

Tablo 5. Yeni Şafak ve Zaman Gazetesi'nin Kullandığı Haber Kaynağı Dağılımı ve Sunumu

Gazete	Haberin Kaynağı	Negatif Ton	Nötr Ton	Pozitif Ton	Toplam	
Yeni Şafak	Göstericiler	107 (31.9%)	30 (30.0%)	14 (15.4%)	151 (28.7%)	
	Uluslararası Medya	19 (5.7%)	2 (2.0%)	0 (0.0%)	21 (4.0%)	
	Ulusal Medya	4 (1.2%)	1 (1.0%)	0 (0.0%)	5 (1.2%)	
	İstanbul Kent Yönetimi	7 (2.1%)	4 (3.0%)	11 (12.1%)	22 (4.2%)	
	Esnaf	5 (1.5%)	0 (0.0%)	1 (1.1%)	6 (1.1%)	
	Sosyal Medya	1 (0.3%)	1 (1.0%)	0 (0.0%)	2 (0.4%)	
	Gezi Parkı Komitesi	16 (4.8%)	1 (1.0%)	2 (2.2%)	19 (3.6%)	
	Yabancı Ülkelerden Gelen Açıklamalar	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	
	Cumhurbaşkanı	2 (0.6%)	1 (1.0%)	5 (5.5%)	8 (1.5%)	
	İktidar - Hükümet Kaynakları	76 (22.7%)	23 (23.0%)	30 (33.0%)	129 (24.5%)	
	Muhalefet Partileri	10 (3.0%)	10 (10.0%)	2 (2.2%)	22 (4.2%)	
	Güvenlik Güçleri	20 (6.0%)	7 (7.0%)	3 (3.3%)	30 (5.7%)	
	Sivil Toplum Örgütleri	16 (4.8%)	3 (3.0%)	2 (2.2%)	21 (4.0%)	
	Sanatçılar	7 (2.1%)	1 (1.0%)	0 (0.0%)	8 (1.5%)	
	Toplumdaki Çeşitli Kesimler	34 (10.1%)	14 (14.0%)	13 (14.3%)	61 (11.6%)	
	Uluslararası Örgütler	11 (3.3%)	2 (2.0%)	8 (8.8%)	21 (4.0%)	
	Toplam	335 (100.0%)	100 (100.0%)	91 (100.0%)	526 (100.0%)	
	Gazete Zaman	Haberin Kaynağı	Negatif Ton	Nötr Ton	Pozitif Ton	Toplam
		Göstericiler	36 (22.6%)	31 (25.6%)	9 (13.0%)	76 (21.8%)
		Uluslararası Medya	3 (1.9%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	3 (0.9%)
Ulusal Medya		0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	
İstanbul Kent Yönetimi		8 (5.1%)	7 (5.8%)	7 (10.1%)	22 (6.4%)	
Esnaf		1 (0.6%)	1 (0.8%)	0 (0.0%)	2 (0.6%)	

Sosyal Medya	1 (0.6%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	1 (0.3%)
Gezi Parkı Komitesi	5 (3.1%)	3 (2.5%)	1 (1.4%)	9 (2.6%)
Yabancı Ülkelerden Gelen Açıklamalar	0 (0.0%)	1 (0.8%)	0 (0.0%)	1 (0.3%)
Cumhurbaşkanı	1 (0.6%)	2 (1.7%)	5 (7.2%)	8 (2.3%)
İktidar – Hükümet Kaynakları	46 (28.9%)	38 (31.4%)	28 (40.6%)	112 (32.1%)
Muhalefet Partileri	12 (7.5%)	15 (12.4%)	4 (5.8%)	31 (8.9%)
Güvenlik Güçleri	17 (10.7%)	6 (5.0%)	1 (1.4%)	24 (6.9%)
Sivil Toplum Örgütleri	9 (5.7%)	5 (4.1%)	6 (8.7%)	20 (5.7%)
Sanatçılar	1 (0.6%)	2 (1.7%)	3 (4.3%)	6 (1.7%)
Toplumdaki Çeşitli Kesimler	14 (8.8%)	6 (5.0%)	3 (4.3%)	23 (6.6%)
Uluslararası Örgütler	4 (2.5%)	3 (2.5%)	2 (2.9%)	9 (2.6%)
Toplam	159 (100.0%)	121 (100.0%)	69 (100.0%)	349 (100.0%)

İslamcı gelenekten gelen ve yayınlarını bu çerçevede devam ettiren Yeni Şafak ve Zaman Gazeteleri'nin Gezi Parkı Eylemleri'ne yaklaşımları da benzerdir.Yeni Şafak Gazetesi yüzde 31.9 oranında göstericilere ait haberleri negatif bir tonda sunarken, iktidar ve hükümet kaynaklarına ait haberlerin %33'ünü pozitif bir tonda kamuoyuna aktarmaktadır.Zaman ise göstericilere dayandırılan haberlerin yüzde 22.6'sını negative, iktidar – hükümet kaynaklarına dayandırılan haberlerin yüzde 40.6'sını pozitif bir tonda sunmuştur.Bu veriler ışığı altında Yeni Şafak ve Zaman Gazeteleri'nin Gezi Parkı Eylemleri'ne ve eylemcilere negatif bir yaklaşım buna karşılık iktidar ve hükümet kaynaklarının yanında bir tutum benimsediği söylenebilir.

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, çalışma kapsamında ele alınan gazetelerin tamamı yüksek sayılabilecek oranlarda göstericileri haberleştirmelerine rağmen, haberi yapılandırmada resmi haber kaynaklarına bağıllık göstermektedir. Bu verilerde dikkat çeken husus ise Yeni Şafak ve Sözcü Gazeteleri'nin savundukları fikir ve ideolojilerini destekleyecek haber kaynakları yerine karşılarında konumlandıkları haber kaynaklarına daha fazla ağırlık vermesidir. Dolayısıyla bu veriler, gazetelerin kendi savundukları fikir ve ideolojinin karşısında konumlandıkları haber kaynaklarını olumsuzlayarak, kendi düşünceleri çerçevesinde bir kamuoyu yaratmaya çalıştıkları anlamına gelmektedir. Öte yandan çalışma kapsamında elde edilen veriler doğrultusunda gazetelerin kendi düşünceleri doğrultusunda ideolojik inşa sürecinde haberi araçsallaştırdıkları ve eylemin taraflarından (göstericiler ve iktidar/hükümet kaynakları) destekledikleri tarafı yani "biz"i pozitif bir tonda sunarken, karşılarında konumlandıkları "onlar"ı negatif bir tonda yapılandırdıkları ve bu ayrışmanın çok net ve keskin olduğu verilerden anlaşılmaktadır.

Haberin konusu

Çalışmanın bu kısmında Gezi Parkı Eylemi'ne ilişkin haberlerin ele alınan gazeteler tarafından hangi temalar çerçevesinde kamuoyuna iletiliği değerlendirilmiştir.

Tablo 6. Cumhuriyet Gazetesi'nin Öne Çıkardığı Temalar

Gazete	Haber Teması	Negatif	Nötr	Pozitif	Toplam
Cumhuriyet	Yeşili Koruma	3 (0.6%)	0 (0.0%)	3 (1.0%)	6 (0.7%)
	Özgürlük/Demokrasi Talebi	93 (19.1%)	16 (15.5%)	26 (8.8%)	135 (15.3%)
	Güvenlik Güçleri ile Göstericiler Arasındaki Çatışma	152 (31.3%)	12 (11.6%)	2 (0.6%)	166 (18.7%)
	İktidarı Devirme Girişimi	0 (0.0%)	1 (1.0%)	0 (0.0%)	1 (0.1%)
	Dış Güçlerin Komplosu	4 (0.8%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	4 (0.5%)
	Faiz Lobisi	1 (0.2%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	1 (0.1%)
	Başbakan'ın Söylem ve Eylemlerinin Eleştirilmesi	121 (25%)	4 (3.9%)	2 (0.7%)	127 (14.3%)
	Tutuklanan/Gözüaltına Alınan/Hayatını Kaybeden Göstericiler	49 (10.1%)	3 (2.9%)	2 (0.7%)	54 (5.5%)
	Ekonomi Üzerindeki Etki	11 (2.3%)	5 (4.9%)	1 (0.3%)	17 (1.9%)
	Gezi Olaylarına Destek	0 (0.0%)	13 (12.6%)	170 (56.9%)	183 (20.6%)
	Gezi Parkı'nda Yaşam-İnsani İlgisi	2 (0.4%)	2 (2.9%)	20 (5.7%)	24 (2.7%)
	İktidar Kaynaklarının Açıklamaları	7 (1.4%)	15 (14.5%)	0 (0.0%)	22 (2.4%)
	Muhalefetin Açıklamaları	1 (0.2%)	1 (1.0%)	1 (0.3%)	3 (0.3%)
	Ulusal Medyanın Eylemlere Duyarsızlığı	16 (3.3%)	2 (1.9%)	0 (0.0%)	18 (2.0%)
	Uluslararası Medyanın Eyleme İlgisi	0 (0.0%)	0 (0.0%)	10 (3.3%)	10 (1.1%)
	Gezi Olaylarına Tepki/Azınlığın Çoğunluğa Tahakkümü	4 (0.8%)	1 (1.0%)	0 (0.0%)	5 (0.6%)
	Yabancı Ülkelerin Açıklamaları	3 (0.6%)	1 (1.0%)	4 (1.3%)	8 (0.9%)
	Sosyal Medya	5 (1.0%)	2 (2.0%)	20 (6.7%)	27 (3.0%)
	Sağduyu ve Uzlaşma Çağrısı	2 (0.4%)	12 (11.7%)	17 (5.7%)	31 (3.5%)
	İktidar-Eylemciler Arasındaki Görüşmeler	10 (2.0%)	9 (8.8%)	2 (0.7%)	21 (2.3%)
	Eylemcilerin Profili	0 (0.0%)	1 (1.0%)	19 (6.4%)	20 (2.3%)
	Provokatörlerin Eylemi Karalaması	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)
	Muhalefet Boşluğu	0 (0.0%)	1 (1.0%)	0 (0.0%)	1 (0.1%)
	Terörün Bitmesini İstemeyen Komplo Çevreleri	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)
	Yabancı Kaynakların Eyleme Olan Desteğine Tepki	1 (0.2%)	2 (1.9%)	0 (0.0%)	3 (0.3%)
	Toplam	485 (100.0%)	103 (100.0%)	299 (100.0%)	887 (100.0%)
Gazete	Haber Teması	Negatif	Nötr	Pozitif	Toplam
Sözcü	Yeşili Koruma	3 (0.6%)	5 (5.6%)	4 (1.6%)	12 (1.5%)
	Özgürlük/Demokrasi Talebi	74 (15.6%)	8 (8.9%)	31 (12.4%)	113 (13.9%)
	Güvenlik Güçleri ile Göstericiler Arasındaki Çatışma	110 (23.1%)	11 (12.3%)	13 (5.2%)	134 (16.4%)

İktidarı Devirme Girişimi	0 (0.0%)	1 (1.1%)	0 (0.0%)	1 (0.1%)
Dış Güçlerin Komplosu	0 (0.0%)	0 (0.0%)	1 (0.4%)	1 (0.1%)
Faiz Lobisi	3 (0.6%)	0 (0.0%)	1 (0.4%)	4 (0.5%)
Başbakan'ın Söylem ve Eylemlerinin Eleştirilmesi	135 (28.4%)	6 (6.7%)	7 (2.8%)	148 (18.1%)
Tutuklanan/Gözüaltına Alınan/Hayatını Kaybeden Göstericiler	34 (7.2%)	3 (3.3%)	2 (0.8%)	39 (4.8%)
Ekonomi Üzerindeki Etki	18 (3.8%)	6 (6.7%)	10 (4.0%)	34 (4.2%)
Gezi Olaylarına Destek	26 (5.5%)	12 (13.5%)	152 (60.8%)	190 (23.3%)
Gezi Parkı'nda Yaşam-İnsani İlgisi	1 (0.2%)	2 (2.2%)	3 (1.2%)	6 (0.7%)
İktidar Kaynaklarının Açıklamaları	23 (4.8%)	13 (14.6%)	4 (1.6%)	40 (4.9%)
Muhalefetin Açıklamaları	2 (0.4%)	0 (0.0%)	1 (0.4%)	3 (0.4%)
Ulusal Medyanın Eylemlere Duyarsızlığı	12 (2.5%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	12 (1.5%)
Uluslararası Medyanın Eyleme İlgisi	5 (1.1%)	0 (0.0%)	1 (0.4%)	6 (0.7%)
Gezi Olaylarına Tepki/Azınlığın Çoğunluğa Tahakkümü	9 (1.9%)	7 (7.9%)	2 (0.8%)	18 (2.2%)
Yabancı Ülkelerin Açıklamaları	2 (0.4%)	1 (1.1%)	0 (0.0%)	3 (0.4%)
Sosyal Medya	2 (0.4%)	2 (2.2%)	0 (0.0%)	4 (0.5%)
Sağduyu ve Uzlaşma Çağrısı	3 (0.6%)	3 (3.3%)	8 (3.2%)	14 (1.7%)
İktidar-Eylemciler Arasındaki Görüşmeler	10 (2.1%)	8 (9.0%)	5 (2.0%)	23 (2.8%)
Eylemcilerin Profili	0 (0.0%)	0 (0.0%)	4 (1.6%)	4 (0.5%)
Provokatörlerin Eylemi Karalaması	4 (0.8%)	1 (1.1%)	1 (0.4%)	6 (0.7%)
Muhalefet Boşluğu	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)
Terörün Bitmesini İstemeyen Komplo Çevreleri	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)
Yabancı Kaynakların Eyleme Olan Desteğine Tepki	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)
Toplam	476 (100.0%)	89 (100.0%)	250 (100.0%)	815 (100.0%)

Cumhuriyet ve Sözcü Gazetesi, Gezi Parkı Eylemleri'ne ilişkin ağırlıklı olarak, eylemleri destekleyen haberlere (Cumhuriyet %20.6, Sözcü %23.3) yer vermiştir. Cumhuriyet yüzde 18.7 oranında güvenlik güçleri ile göstericiler arasındaki çatışmayı, yüzde 15.3 oranında özgürlük ve demokrasi talebini, yüzde 14.3 oranında da Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın söylem ve eylemlerini eleştiren haberlerle Gezi Parkı Eylemleri'ni kamuoyuna aktarırken, Sözcü yüzde 18.1 oranında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın söylem ve politikalarını eleştiren, yüzde 16.4 oranıyla güvenlik güçleri ile eylemciler arasındaki çatışmayı, yüzde 13.9 oranıyla da Gezi Parkı Eylemcileri'nin özgürlük ve demokrasi taleplerini haberleştirmiştir. Gazetelerin öne çıkardığı bu temalar çerçevesinde bir değerlendirme yapıldığında her iki gazete de eylemleri özellikle iktidara karşı bir hareket olmasından dolayı desteklemektedir. İktidarın baskıcı politikaları nedeniyle eylemcilerin özgürlük ve demokrasi taleplerini dile getirdikleri vurgusu her iki gazetede de mevcuttur. Bu çerçevede hem Cumhuriyet hem Sözcü için eylemlerin kitleselleşmesinin nedeni olarak Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın

özgürlükleri ve demokrasiyi kısıtlayıcı söylem ve politikalarıyla güvenlik güçlerinin orantısız müdahalesi gösterilmektedir.

Tablo 7. Hürriyet ve Sabah Gazetesi'nin Öne Çıkardığı Temalar

Gazete	Haber Teması	Negatif	Nötr	Pozitif	Toplam
Hürriyet	Yeşili Koruma	1 (0.5%)	3 (1.3%)	6 (5.0%)	10 (1.8%)
	Özgürlük/Demokrasi Talebi	45 (21%)	35 (14.9%)	22 (18.3%)	102 (17.9%)
	Güvenlik Güçleri ile Göstericiler Arasındaki Çatışma	64 (29.8%)	27 (11.6%)	2 (1.7)	93 (16.4%)
	İktidarı Devirme Girişimi	2 (0.9%)	1 (0.4%)	0 (0.0%)	3 (0.6%)
	Dış Güçlerin Komplosu	1 (0.5%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	1 (0.2%)
	Faiz Lobisi	1 (0.5%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	1 (0.2%)
	Başbakan'ın Söylem ve Eylemlerinin Eleştirilmesi	44 (20.5%)	16 (6.8%)	0 (0.0%)	60 (10.5%)
	Tutuklanan/Gözüaltına Alınan/Hayatını Kaybeden Göstericiler	21 (9.8%)	17 (7.3%)	2 (1.7%)	40 (7.0%)
	Ekonomi Üzerindeki Etki	9 (4.2%)	9 (3.8%)	1 (0.8%)	19 (3.3%)
	Gezi Olaylarına Destek	3 (1.4%)	43 (18.4%)	47 (38.8%)	93 (16.4%)
	Gezi Parkı'nda Yaşam-İnsani İlgisi	0 (0.0%)	7 (3.0%)	10 (8.3%)	15 (3.0%)
	İktidar Kaynaklarının Açıklamaları	11 (5.2%)	19 (8.1%)	1 (0.8%)	31 (5.5%)
	Muhalefetin Açıklamaları	1 (0.5%)	2 (0.9%)	1 (0.8%)	4 (0.7%)
	Ulusal Medyanın Eylemlere Duyarsızlığı	0 (0.0%)	2 (0.9%)	0 (0.0%)	2 (0.4%)
	Uluslararası Medyanın Eyleme İlgisi	1 (0.5%)	3 (1.3%)	1 (0.8%)	5 (0.9%)
	Gezi Olaylarına Tepki/Azınlığın Çoğunluğa Tahakkümü	2 (0.9%)	3 (1.3%)	0 (0.0%)	5 (0.9%)
	Yabancı Ülkelerin Açıklamaları	1 (0.5%)	3 (1.3%)	1 (0.8%)	5 (0.9%)
	Sosyal Medya	0 (0.0%)	5 (2.1%)	0 (0.0%)	5 (0.9%)
	Sağduyu ve Uzlaşma Çağrısı	2 (0.9%)	24 (10.3%)	16 (13.2%)	42 (7.4%)
	İktidar-Eylemciler Arasındaki Görüşmeler	2 (0.9%)	8 (2.4%)	3 (2.5%)	13 (2.3%)
	Eylemcilerin Profili	0 (0.0%)	2 (0.9%)	8 (6.6%)	10 (1.8%)
	Provokatörlerin Eylemi Karalaması	1 (0.5%)	1 (0.4%)	0 (0.0%)	2 (0.4%)
	Muhalefet Boşluğu	0 (0.0%)	1 (0.4%)	0 (0.0%)	1 (0.2%)
	Terörün Bitmesini İstemeyen Komplolar	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)
	Yabancı Kaynakların Eyleme Olan Desteğine Tepki	2 (0.9%)	2 (0.9%)	0 (0.0%)	4 (0.7%)
	Toplam	214 (100.0%)	234 (100.0%)	121 (100.0%)	569 (100.0%)
Gazete	Haber Teması	Negatif	Nötr	Pozitif	Toplam
Sabah	Yeşili Koruma	0 (0.0%)	4 (2.5%)	0 (0.0%)	4 (1.0%)
	Özgürlük/Demokrasi Talebi	7 (3.9%)	15 (13.2%)	10 (12.6%)	32 (7.6%)
	Güvenlik Güçleri ile Göstericiler Arasındaki Çatışma	37 (20.5%)	10 (6.2%)	1 (1.5%)	48 (11.4%)
	İktidarı Devirme Girişimi	34 (18.9%)	1 (0.6%)	1 (1.3%)	36 (8.5%)
	Dış Güçlerin Komplosu	8 (4.4%)	1 (0.6%)	0 (0.0%)	9 (2.1%)
	Faiz Lobisi	8 (4.4%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	8 (1.9%)

Başbakan'ın Söylem ve Eylemlerinin Eleştirilmesi	2 (1.1%)	9 (5.6%)	0 (0.0%)	11 (2.6%)
Tutuklanan/Gözetilene Alınan/ Hayatını Kaybeden Göstericiler	9 (5.0%)	12 (3.0%)	0 (0.0%)	21 (5.0%)
Ekonomi Üzerindeki Etki	18 (10.0%)	3 (1.9%)	10 (12.5%)	31 (7.4%)
Gezi Olaylarına Destek	8 (4.4%)	25 (15.5%)	0 (0.0%)	33 (7.8%)
Gezi Parkı'nda Yaşam-İnsani İlgi	1 (0.6%)	1 (0.6%)	0 (0.0%)	2 (0.5%)
İktidar Kaynaklarının Açıklamaları	5 (2.8%)	12 (7.4%)	4 (5.0%)	21 (5.1%)
Muhalefetin Açıklamaları	1 (0.6%)	4 (2.5%)	0 (0.0%)	5 (1.2%)
Ulusal Medyanın Eylemlere Duyarsızlığı	6 (3.3%)	2 (1.2%)	0 (0.0%)	8 (1.9%)
Uluslararası Medyanın Eyleme İlgisi	0 (0.0%)	1 (0.6%)	0 (0.0%)	1 (0.2%)
Gezi Olaylarına Tepki/Azınlığın Çoğunluğa Tahakkümü	3 (1.7%)	7 (4.3%)	8 (10.0%)	18 (4.3%)
Yabancı Ülkelerin Açıklamaları	2 (1.1%)	3 (1.9%)	6 (7.5%)	11 (2.6%)
Sosyal Medya	2 (1.1%)	5 (3.1%)	0 (0.0%)	7 (1.7%)
Sağduyu ve Uzlaşma Çağrısı	2 (1.1%)	15 (9.3%)	19 (23.8%)	36 (8.6%)
İktidar-Eylemciler Arasındaki Görüşmeler	6 (3.4%)	9 (5.6%)	12 (15.0%)	27 (6.5%)
Eylemcilerin Profili	5 (2.8%)	4 (2.5%)	3 (3.8%)	12 (2.9%)
Provokatörlerin Eylemi Karalaması	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)
Muhalefet Boşluğu	3 (1.7%)	4 (2.5%)	1 (1.3%)	8 (1.9%)
Terörün Bitmesini İstemeyen Komplolar	5 (2.8%)	2 (1.2%)	0 (0.0%)	7 (1.7%)
Yabancı Kaynakların Eyleme Olan Desteğine Tepki	14 (7.8%)	1 (0.6%)	0 (0.0%)	15 (3.5%)
Toplam	180 (100.0%)	161 (100.0%)	80 (100.0%)	421 (100.0%)

Hürriyet Gazetesi'nin en çok vurguladığı temayı yüzde 17.9 oranıyla özgürlük ve demokrasi talebi oluşturmaktadır. Güvenlik güçleri ile göstericiler arasındaki çatışma ile Gezi Parkı Eylemleri'ni destekleyen haberlerin oranı yüzde 16.4 iken, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın söylem ve eylemlerini eleştiren haberlerin oranı ise yüzde 10.5 şeklindedir. Sabah Gazetesi'nin ise öne çıkardığı temanın başında çatışma gelmektedir. Gazetenin Gezi Parkı Eylemleri'ni yüzde 11.4 oranıyla güvenlik güçleri ile eylemciler arasındaki çatışma olarak kamuoyuna sunduğu görülmektedir. Yüzde 8.6 oranıyla sağduyu ve uzlaşma çağrısını içeren haberlere yer veren gazete, yüzde 8.5 ile iktidarı devirme girişimi değerlendirmesini yapmaktadır. Eylemleri destekleyen gazetelerin ön plana çıkardığı Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın söylem ve politikalarını eleştirme oranı Sabah Gazetesi'nde yüzde 2.6 oranındadır. Bu çerçevede Hürriyet Gazetesi eylemlerin özgürlük ve demokrasi talebiyle ortaya çıktığını vurgularken, eylemcileri güvenlik güçlerinin aşırı müdahalesine karşı desteklemekte ve olayların büyümesini de bir anlamda güvenlik güçlerinin müdahalesine bağlamaktadır. Öte yandan gazete Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın söylem ve politikalarını eleştirmesine rağmen bu temayı diğerlerine göre daha fazla ön plana çıkarmaması nedeniyle eylemin gerekçesi olarak göstermediğini söylemek mümkündür. Sabah Gazetesi eylemlerin kitleselleşmesinin güvenlik güçlerinin

müdahalesine bağlamakta ve bu çerçevede eylemleri iktidar ve eylemciler arasında değil de güvenlik güçleri ile eylemciler arasındaki çatışma olarak sunmaktadır. Bu çerçevede uzlaşma ve sağduyu çağrısı yapan gazete, eylemlerin iktidarı devirme girişimi olarak da değerlendirilebileceği vurgusuyla, Gezi Parkı Eylemleri'ni desteklemediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 8. Yeni Şafak ve Zaman Gazetesi'nin Öne Çıkardığı Temalar

Gazete	Haber Teması	Negatif	Nötr	Pozitif	Toplam
Yeni Şafak	Yeşili Koruma	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)
	Özgürlük/Demokrasi Talebi	3 (0.9%)	11 (3.8%)	15 (16.5%)	29 (5.5%)
	Güvenlik Güçleri ile Göstericiler Arasındaki Çatışma	61 (18.2%)	7 (7.0%)	1 (1.1%)	69 (13.2%)
	İktidarı Devirme Girişimi	78 (23.3%)	10 (10.0%)	0 (0.0%)	88 (16.7%)
	Dış Güçlerin Komplosu	28 (8.4%)	2 (2.0%)	0 (0.0%)	30 (5.7%)
	Faiz Lobisi	17 (5.1%)	2 (2.0%)	1 (1.1%)	20 (3.8%)
	Başbakan'ın Söylem ve Eylemlerinin Eleştirilmesi	0 (0.0%)	5 (5.0%)	0 (0.0%)	5 (1.0%)
	Tutuklanan/Gözaltına Alınan/Hayatını Kaybeden Göstericiler	5 (1.5%)	7 (7.0%)	3 (3.3%)	15 (2.9%)
	Ekonomi Üzerindeki Etki	18 (5.4%)	5 (5.0%)	9 (9.9%)	32 (6.1%)
	Gezi Olaylarına Destek	29 (8.7%)	12 (12.0%)	2 (2.2%)	43 (8.2%)
	Gezi Parkı'nda Yaşam-İnsani İlgisi	8 (2.4%)	3 (3.0%)	2 (2.2%)	13 (2.5%)
	İktidar Kaynaklarının Açıklamaları	9 (2.7%)	1 (1.0%)	3 (3.3%)	13 (2.5%)
	Muhalefetin Açıklamaları	1 (0.3%)	0 (0.0%)	1 (1.1%)	2 (0.4%)
	Ulusal Medyanın Eylemlere Duyarsızlığı	0 (0.0%)	1 (1.0%)	0 (0.0%)	1 (0.2%)
	Uluslararası Medyanın Eyleme İlgisi	0 (0.0%)	1 (1.0%)	0 (0.0%)	1 (0.2%)
	Gezi Olaylarına Tepki/Azınlığın Çoğunluğa Tahakkümü	23 (6.9%)	3 (3.0%)	14 (14.4%)	40 (7.6%)
	Yabancı Ülkelerin Açıklamaları	5 (1.5%)	0 (0.0%)	1 (1.1%)	6 (1.1%)
	Sosyal Medya	9 (2.7%)	4 (4.0%)	1 (1.1%)	14 (2.7%)
	Sağduyu ve Uzlaşma Çağrısı	1 (0.3%)	10 (10.0%)	18 (19.8%)	29 (5.5%)
	İktidar-Eylemciler Arasındaki Görüşmeler	6 (1.8%)	4 (4.0%)	12 (13.2%)	22 (4.2%)
	Eylemcilerin Profili	9 (2.7%)	4 (4.0%)	2 (2.2%)	15 (2.9%)
	Provokatörlerin Eylemi Karalaması	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)
	Muhalefet Boşluğu	0 (0.0%)	5 (5.0%)	0 (0.0%)	5 (1.0%)
	Terörün Bitmesini İstemeyen Komplo Çevreleri	7 (2.1%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	7 (1.3%)
	Yabancı Kaynakların Eyleme Olan Desteğine Tepki	17 (5.1%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	17 (3.2%)
	Toplam	335 (100.0%)	100 (100.0%)	91 (100.0%)	526 (100.0%)
Gazete	Haber Teması	Negatif	Nötr	Pozitif	Toplam
Zaman	Yeşili Koruma	3 (1.9%)	3 (2.5%)	7 (10.1%)	13 (3.7%)
	Özgürlük/Demokrasi Talebi	14 (8.8%)	25 (20.7%)	6 (8.6%)	45 (13.0%)
	Güvenlik Güçleri ile Göstericiler Arasındaki Çatışma	50 (31.4%)	16 (13.3%)	1 (1.4%)	67 (19.3%)
	İktidarı Devirme Girişimi	13 (8.2%)	4 (3.3%)	1 (1.4%)	18 (5.2%)

	Dış Güçlerin Komposu	4 (2.5%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	4 (1.1%)
	Faiz Lobisi	1 (0.6%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	1 (0.3%)
	Başbakan'ın Söylem ve Eylemlerinin Eleştirilmesi	14 (8.8%)	6 (5.0%)	0 (0.0%)	20 (5.7%)
	Tutuklanan/Gözüaltına Alınan/Hayatını Kaybeden Göstericiler	10 (6.3%)	8 (6.7%)	1 (1.4%)	19 (5.4%)
	Ekonomi Üzerindeki Etki	14 (8.8%)	2 (1.7%)	2 (2.9%)	18 (5.2%)
	Gezi Olaylarına Destek	3 (1.9%)	4 (3.3%)	1 (1.4%)	8 (2.3%)
	Gezi Parkı'nda Yaşam-İnsani İlgisi	2 (1.2%)	3 (2.5%)	5 (7.2%)	11 (2.9%)
	İktidar Kaynaklarının Açıklamaları	8 (5.0%)	8 (6.7%)	6 (8.7%)	22 (6.3%)
	Muhalefetin Açıklamaları	1 (0.6%)	2 (1.7%)	0 (0.0%)	3 (0.9%)
	Ulusal Medyanın Eylemlere Duyarsızlığı	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)
	Uluslararası Medyanın Eyleme İlgisi	1 (0.6%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	1 (0.3%)
	Gezi Olaylarına Tepki/Azınlığın Çoğunluğa Tahakkümü	5 (3.1%)	3 (1.5%)	0 (0.0%)	8 (2.3%)
	Yabancı Ülkelerin Açıklamaları	1 (0.6%)	1 (0.8%)	0 (0.0%)	2 (0.6%)
	Sosyal Medya	3 (1.9%)	1 (0.8%)	0 (0.0%)	4 (1.1%)
	Sağduyu ve Uzlaşma Çağrısı	3 (1.9%)	20 (16.5%)	24 (34.8%)	47 (13.5%)
	İktidar-Eylemciler Arasındaki Görüşmeler	3 (1.9%)	8 (6.7%)	11 (15.9%)	22 (6.4%)
	Eylemcilerin Profili	1 (0.6%)	3 (2.5%)	4 (5.8%)	8 (2.3%)
	Provokatörlerin Eylemi Karalaması	1 (0.6%)	1 (0.8%)	0 (0.0%)	2 (0.6%)
	Muhalefet Boşluğu	0 (0.0%)	2 (1.7%)	0 (0.0%)	2 (0.6%)
	Terörün Bitmesini İstemeyen Kompo Çevreleri	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)	0 (0.0%)
	Yabancı Kaynakların Eyleme Olan Desteğine Tepki	4 (2.5%)	1 (0.8%)	0 (0.0%)	5 (1.4%)
	Toplam	159 (100.0%)	121 (100.0%)	69 (100.0%)	349 (100.0%)

Yeni Şafak Gazetesi'nin öne çıkardığı temaların başında yüzde 16.7 oranıyla iktidarı/hükümeti devirme girişimi gelmektedir. Yüzde 13.2 oranıyla güvenlik güçleri ile eylemciler arasındaki çatışmayı haberleştiren gazete, yüzde 8.2 oranıyla Gezi Parkı Eylemleri'ne verilen desteği eleştirmektedir. Yeni Şafak Gazetesi yüzde 7.6 oranıyla Gezi Parkı Eylemleri'ni azınlığın çoğunluğa tahakkümü olarak değerlendirirken, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın söylem ve politikalarının eleştirisine ise yüzde 1.0 oranında yer vermektedir. Zaman Gazetesi Gezi Parkı Eylemleri'ni en yüksek oranda güvenlik güçleri ile eylemciler arasında geçen çatışma (%19.3) olarak haberleştirmiştir. Sağduyu ve uzlaşma çağrısını da yüzde 13.5 oranında haberlerinde yer veren gazete, eylemleri özgürlük ve demokrasi talebini öne çıkararak (%13.0) vermeyi tercih etmiştir. Zaman Gazetesi haberlerinde yüzde 5.7 oranında Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın söylem ve politikalarını eleştirirken, haberlerinde eylemleri iktidarı/hükümeti devirme girişimi değerlendirmesi yüzde 5.2 oranındadır. Bu veriler ışığında Yeni Şafak Gazetesi Gezi Parkı Eylemleri'ni iktidarı/hükümeti devirme girişimi olarak görmekte ve güvenlik güçlerinin eylemlere karşı yaptığı sert müdahaleyi eleştirmesine

rağmen eylemleri azınlığın çoğunluğa tahakkümü şeklinde kamuoyuna aktarmaktadır. Bu çerçevede gazete eylemlere ilişkin iktidar/hükümet politikalarını ve argümanlarını desteklemektedir. Zaman Gazetesi eylemlerin kitleselleşmesini güvenlik güçlerinin orantısız müdahalesine dayandırmaktadır. Eylemlerin her iki tarafında sağduyu ve uzlaşma çağrısı yapan gazetenin Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın söylem ve politikalarını (o dönemde hükümetin politikalarını desteklediği düşünülen ve bu çerçevede araştırmaya dahil edilen) iktidar/hükümet kaynaklarını destekleme tutumunun aksine yüksek bir oranda çıkması günümüzde gerçekleşen cemaat - iktidar çatışmasının bir habercisi olarak da görmek mümkündür.

Sonuç ve Değerlendirme

27 Mayıs 2013 tarihinde İstanbul'da Gezi Parkı'nın yıkımına karşı başlayan, ve çok sayıda insanın katıldığı⁴ Gezi Parkı Eylemleri, toplumun geniş kesimleri tarafından dile getirilen ancak siyasal iktidarın gözardı ettiği taleplerin birikimi sonucunda kitlesel bir eyleme dönüşmüştür. AKP iktidarının özellikle 2011 seçimlerinden sonra uygulamaya soktuğu politikalar; ifade özgürlüğünün kısıtlanması, alkole ilişkin yasal düzenlemeler ve kadınlara getirilen kürtaj yasağı gibi uygulamalar Gezi Parkı Eylemleri'ni tetikleyen temel yurttaşlık ve özgürlük alanlarına ilişkin taleplerdir.

Gezi Parkı Eylemleri'nin yazılı basında nasıl sunulduğu ve basının eylemlerin doğasında bulunan kutuplaşma eksenlerinin yansımalarının çözümlenmeye çalışıldığı bu çalışmada, 27 Mayıs 2013 ve 30 Haziran 2013 tarihleri arasında 6 gazete (Cumhuriyet, Hürriyet, Zaman, Sabah, Sözcü, Yeni Şafak) haber üretim süreci kriterleri bağlamında analiz edilmiştir. Gezi Parkı Eylemleri'ne ilişkin haberler üzerinden yapılan çalışma sonucunda medyada kutuplaşma ekseninin, iktidar / hükümet yanlısı (AKP yanlısı) ve iktidar / hükümet karşıtı (AKP karşıtı) şeklinde oluştuğunu göstermektedir. Bu çerçevede AKP yanlısı ve AKP karşıtı olarak kendilerini konumlandıran gazeteler, Gezi Parkı Eylemleri üzerinden öngörülebilir tutumlar almakta ve alınan bu tutumlar da bu eksen üzerinden kutuplaşmış bir siyasal yapıya işaret etmektedir. Eylemi destekleyen (AKP'ye karşı) gazeteler (Cumhuriyet, Sözcü) eylemleri hükümetin 11 yıldır uyguladığı kalkınma temelli neoliberal politikalara bir itiraz olarak okurken, eylemi desteklemeyen (AKP yanlısı) gazeteler (Yeni Şafak, Zaman, Sabah) eylemlerin Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ı hedef alan, iktidarı düşürme niyeti olan ve Türkiye'nin kalkınmasını ve gelişmesini istemeyen iç ve dış güçlerin komplo teorisiyle okumaktadır. Dolayısıyla Gezi Parkı Eylemleri üzerinden gazetelerin tarafsızlığını yitirdiğini, eylemlerin nedenlerini ve amacını değerlendirme yerine, benimsenen pozisyona göre önyargılı oldukları ve eylemlere ilişkin değerlendirme ve haberlerin de bu önyargı ve pozisyondan kaynaklandığını ortaya koymaktadır.

⁴İçişleri Bakanlığı'nın açıkladığı rakamlara göre; Gezi Parkı Eylemleri'ne 79 ilde, 2.5 milyon insan katıldı (Radikal, 23.06.2013).

Bu veriler ışığında çalışma kapsamında ele alınan gazeteler, Gezi Parkı Eylemleri'ni, AKP karşıtı ve AKP yanlısı şeklinde aldıkları pozisyonları çerçevesinde siyaset oluşturma'nın bir yolu olarak araçsallaştırmaktadır. Başka bir ifadeyle gazeteler üzerinden yapılan bu çözümlemede her gazete Gezi Parkı Eylemleri'nin ortaya çıkış nedenlerini, sorunun boyutlarına ilişkin kamuoyunu bilgilendirmek yerine aldıkları tutumlar çerçevesinde eylemleri kendi düşüncelerine hizmet etmesi amacıyla kullanmaktadır. Bu çerçevede gazetelerin sahip oldukları tutumlar doğrultusunda (AKP yanlısı / AKP karşıtı) "biz" iyi taraf olarak konumlandırılmakta ve pozitif nitelendirmelerle yer verilmekte, "onlar" ise kötü taraf olarak sunulmakta ve negatif temsil edilmektedir. Böylece iktidar/hükümet yanlısı (AKP yanlısı) ve iktidar/hükümet karşıtı (AKP karşıtı) söylem Gezi Parkı Eylemleri üzerinden basında yeniden üretilmekte ve gazeteler tarafından Gezi Parkı Eylemleri'ni desteklemek, AKP karşıtı gazeteler tarafından demokrasi mücadelesi ve AKP yanlısı gazeteler tarafından da iktidarı devirme girişimi ile Türkiye'nin kalkınmasını istemeyen güçler bağlamına yerleştirilmektedir.

Halk adına iktidarları, hükümetleri denetleme görevi demokratik toplumlarda basın'ın en önemli görevi olmasına rağmen, Gezi Parkı Eylemleri üzerinden medya kuruluşlarının iktidar/hükümet güçleriyle sorunlu bir ilişki içinde oldukları gözlemlenmektedir. İktidarın/hükümetin politikalarını benimsemeyen ve karşı bir tutum benimseyen yayın kuruluşları toptancı bir şekilde her şeye karşıyken, iktidarın/hükümetin politikalarını benimseyen ve onu destekleyen yayın kuruluşları ise sanki iktidarın bir yayın organıymış gibi bir yayıncılık anlayışı benimsemektedirler. İnal'ın (2005:71) da belirttiği gibi piyasada kar elde etmeyi hedefleyen şirketler olarak örgütlenen kitle iletişim araçlarının iktidar/hükümet kaynaklarıyla ilişkileri, belirli bir parti veya siyasal gücü desteklemenin ötesine geçen, bu uğurda bütün siyasal, ekonomik, toplumsal yapı ve iktidar ilişkileri içinde ortaya çıkan eşitsizlikleri sorgulama dışı bırakan bir tavır halini almıştır. Bu durum hem gazetelerle iktidar/hükümet kaynakları arasındaki ilişkiyi sorunlu kılarken, hem de okuyucularla gazeteler arasında da sorunlu bir ilişkinin oluşmasına neden olmaktadır.

Halbuki, Türkiye'de katılım ve süre açısından değerlendirildiğinde etkili bir toplumsal hareketin kamuoyu tarafından tüm boyutlarıyla anlaşılması, nedenleri ve sonuçlarıyla tartışılması bir ülkede adaletsizliklerin giderilmesine doğrudan ya da dolaylı olarak katkı sağlayabileceği gibi demokratikleşmesine de katkıları büyük olacaktır. Bu katkının olabilmesi toplumsal hareketlerin kamuoyu tarafından doğru anlaşılmasına bağlıdır. Dolayısıyla bir toplumsal hareketin kamuoyunda doğru anlaşılması medya dolayımıyla nasıl sunulduğuyla doğrudan bağlantılıdır. Bu nedenledir ki yazılı medyanın Gezi Parkı Eylemleri'ni kendi ideolojik tutumları çerçevesinde bir araç olarak kullanmaları, eylemin demokratikleşmeye sağlayacağı katkısı üzerinde olumsuz bir etki yaratmaktadır.

Basın'ın en temel görevi olan ve yurttaşların da en temel insan haklarından biri olan haber alma ve bilgi edinme hakkı çerçevesinde,

gazetelerin "hak odaklı" bir gazetecilik anlayışını benimsemesi gerekmektedir. Basın kuruluşlarının gazetecilik meslek ilkeleri ve etiği doğrultusunda kamuyu haberdar etme görevlerini, sorunun bir parçası olma yerine çözümün bir parçası olmak için yerine getirmesi gerekmektedir. Öte yandan bu görev basın kuruluşları tarafından evrensel insan haklarına saygı, temel yurttaşlık ve özgürlükler çerçevesinde demokrasinin güçlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmelidir. Sorgulayan, soruşturan, şüphe duyan ve sürece odaklanan bir habercilik anlayışının benimsenmesi ve bunun yanında resmi haber kaynaklarına bağlı kalınarak oluşturulan haberler yerine sıradan insanların sorunlarına eğilen, hak ihlallerini görmezden gelmeyen ve onları haber kaynağı haline getiren bir habercilik anlayışının yaygınlaşması sağlanmalıdır.

Kaynaklar

- Adams, W. C. – Salzman, S. – Vantine, W. vd. (1985). "The Power of the Right Stuff: A Quasi-experimental Field Test of the Docudrama Hypothesis", *Public Opinion Quarterly*, 49(3), 330-339.
- Ağırdır, B. (2010). *Siyasette ve Toplumda Kutuplaşma KONDA Verileriyle Kutuplaşmanın Fotoğrafı*, Konda Araştırma ve Danışmanlık, İstanbul.
- Akca, E. B. (2009). "İdeoloji Dil Söylem ve Anlam İlişkisi: Medyada Anlamın Toplumsal İnşası", *Medyada Gerçekliğin İnşası Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış*, Ed. İsmet Parlak, Çizgi Kitabevi: Konya, ss. 77 – 107.
- Akgün, B. (2007). *Türkiye’de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Siyasal Güven*, Nobel Yayın Dağıtım: İstanbul.
- Ball-Rokeach, S. J., Grube, J. W.- Rokeach, M. (1981). "Roots: The Next Generation"—Who watched and with what effect?", *Public Opinion Quarterly*, 45, 58–68.
- Berelson, B. (1952). *Content Analysis in Communication Research*, The Free Press, Glencoe: Illinois.
- Bimber, B. – Davis, R. (2003). *Campaigning online: The Internet in U.S. elections*, New York: Oxford University Press.
- Bilgiç, M. S. – Koydemir, F.S. – Akyürek, S. (2014). "Türkiye’de Kimlikler Arası Kutuplaşmanın Sosyal Mesafe Üzerinden Ölçümü ve Toplumsal Güvenliğe Etkisi", *Bilge Strateji*, C.6, S.11, ss. 163 – 205.
- Campante, F. R. – Hojman, D. A. (2013). "Media and Polarization Evidence from the Introduction of Broadcast TV in the United States", *Journal of Public Economics*, 100, ss. 79 – 92.
- Çağlar, İ. – Memmi, M. A. (2014). *Türkiye Medyası ve Kutuplaşma: TEOG Örneği*, SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2014.

- Çarkoğlu, A. –Hinich, M. J. (2006). "A Spatial Analysis of Turkish Party Preferences", *Eloctoral Studies*, 25, ss. 369 - 392.
- Dağtaş, B. – Bilgiler, L. (2014). "AKP – CHP Polemik Haberlerini Merkez – Çevre Çatışması Teziyle Okumak", *Global Media Journal: TR Edition*, 5 (8), ss. 48 – 74.
- Dalton, R. J. (2006). "Social Modernization and the End of Ideology Debate: Patterns of Ideological Polarization," *Japanese Journal of Political Science*, Vol.7 No.1, ss. 1-22.
- Dixit, A.K. – Weibull, J.W. (2007). "Political Polarization", *PNAS*, Vol.104, No.18, ss. 7351 – 7356.
- Doğan, M. G. (2014). "Bir Toplumsal Hareket Olarak Gezi Direnişi: Sürekli Olanı Aramak", *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, C. 12, S. 48, ss.89 – 109.
- Druckman, J. N. –Parkin, M. (2005). "The impact of media bias: How editorial slant affectsvoters", *Journal of Politics*, 67, 1030–1049.
- Eilders, C. (2002). "Conflict and Consonance in Media Opinion: Political Positions of Five German Quality NewsPapers", *European Journal of Communication*, Vol. 17(1), Sage Publications: London, Thousand Oaks, CA, New Delhi, ss. 25 – 63.
- Epstein, D. – Graham, J. D. (2007). *Polarized Politics and Policy Consequences*, Santa Monica: RAND Corporation.
- Esteban, J. – Schneider, G. (2008). "Polarization and Conflict: Theoretical and Empirical Issues", *Journal of Peace Research*, Vol.45, ss. 131 – 141.
- Fiorina, M. P. – Abrams, S. J. (2008). "Political Polarization in the American Public", *Annual Review of Political Science*, Vol.11, ss. 563 – 588.
- Fireman, B., Gamson, W. A., Rytina, S. –Taylor, B. (1977). "Encounterts With Unjust Authority", Ed. Louis Kriesberg, *Social Movements, Conflicts and Change*, Vol. II, JAI Press.
- Gitlin, T. (2003). *The Whole World Is Watching Mass Media in The Making & Unmaking of the New Left*, California: University of California Press / Berkeley and Los Angeles.
- Gönenc, L. (2006). "2000'li Yıllarda Merkez-Çevre İlişkilerini Yeniden Düşünmek", *Toplum ve Bilim*, 105, ss. 129-154.
- Gülener, S. (2007). "Türk Siyaseti'nde Merkez – Çevre İlişkilerinin Seyri ve 27 Mayıs 1960 Darbesi", *Bilgi*, 14, ss. 36 – 66.
- İnal, A. (1996) *Haberi Okumak*, İstanbul: Temuçin Yayınları.
- İnal, A. (2005). "Medyanın "Etkisi" Sorunsalına Başka Bir Bakış", *Medya ve Toplum*, Der. Sevdal Alankuş, IPS İletişim Vakfı Yayınları: İstanbul, ss. 65 – 80.
- Jonas, E., Schulz-Hardt, S. –Frey, D. (2005)."Giving advice or making decisions in someone else'splace: The influence of impression, defense, and accuracy

- motivation on the search for new information", *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(7), ss. 977-990.
- Jones, D. R. – College, B. (2001). "Party Polarization and Legislative Gridlock", *Political Research Quarterly*, Vol. 54, No.1, ss. 125 - 141.
- Jones, D. A. (2002). "The polarizing effect of new media messages", *International Journal of Public Opinion Research*, 14, 158-174.
- Keyder, Ç. (2013). "Yeni Orta Sınıf", *Bilim Akademisi Derneği*, 34-179/148, www.bilimakademisi.org, Erişim Tarihi:31.12.2015.
- Keyman, F. (2008). "Türkiye'nin İyi ve Adaletli Yönetimi ve Sosyal Demokrasi", *Toplum ve Demokrasi*, 2 (2), ss. 1 - 13.
- Kİinder, D. R. (2003). "Communication and politics in the age of information", D. O. Sears, L. Huddy - R. Jervis (Eds.), *Oxford handbook of political psychology*, Oxford: Oxford University Press, ss. 357-393.
- Kiriş, H. M. (2011). "Parti Sisteminde Kutuplaşma ve Türk Parti Sistemi Örneği", *Amme İdaresi Dergisi*, C.44, S.4, ss. 33 - 67.
- Klapper, J. T. (1960). *The effects of mass communication*, Glencoe: The Free Press.
- KONDA (2013). "Gezi Raporu Toplumun 'Gezi Parkı Olayları' Algısı Gezi Parkındaki Kimlerdi?"
- Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis An Introduction to Its Methodology*, Thousand Oaks: Sage Publications.
- Kyoung, A., S. –Gower, K.K. (2009). "How do the News Media Frame Crises? A Content Analysis of Crisis News Coverage", *Public Relations Review* 35, ss. 107 - 112.
- Lavine, H., Borgida, E. – Sullivan, J. L. (2000). "On the relationship between attitude involvement and attitude accessibility: Toward a cognitive-motivational model of political information processing", *Political Psychology*, 21, 81-106.
- Mardin, Ş. (1990). "Türk Siyasetini Açıklayabilecek Bir Anahtar: Merkez-Çevre İlişkileri", *Türkiye'de Toplum ve Siyaset Makaleler 1*, Der. Mümtaz'er Türküne – Tuncay Önder, İletişim Yayınları:İstanbul.
- Mc Carty, N. – Poole, K.T. – Rosenthal, H. (2006). *Polarized America The Dance of Ideology and Unequal Riches*, Cambridge, Massachusetts, London: The MIT Press.
- Mendelsohn, M. – Nadeau, R. (1996). "The magnification and minimization of social cleavages by the broadcast and narrowcast news media", *International Journal of Public Opinion Research*, 8, 374-390.
- Neuendorf, K. A. (2002). *The Content Analysis Guidebook*, Sage Publications: Thousand Oaks.
- Nişancı, E. (2002). "Neo-Patrimonyalizm ve Türk Siyasal Modernleşmesi", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, (5), ss. 123 - 139.

- Ökten, A. N. – Kurtarır, E. – Çekiç, T. İ. (2013). "Katılımın Yokluğunda Gezi'de Direniş", *Planlama*, 23 (1), ss. 45 – 51.
- Özbudun, E. (1995). "Türkiye'de Devlet Seçkinleri ve Demokratik Siyasal Kültür", *Türkiye'de Demokratik Siyasal Kültür*, Türk Demokrasi Vakfı:1995.
- Özen, H. – Avcı, Ö. (2013). "Her Yer Taksim Her Yer Direniş: Kentsel Bir Hareketin Ulusal Yayılımı", *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, C.3, S.1-2, ss. 31-45.
- Page, B. I. (1996). "The Mass Media as Political Actors", *Political Science & Politics*, V. 29, No.1, ss. 20 – 24.
- Paletz, D. L., Koon, J., Whitehead, E. –Hagens, R. B. (1972). "Selective exposure: The potential boomerang effect", *Journal of Communication*, 22, 48–53.
- Sani, G. – Sartori, G. (1983). "Polarization, Fragmentation and Competition in Western Democracies", Ed. H. Daalder and P. Mair, *Western European Party Systems: Continuity and Change*, Sage Publications, ss. 307 – 340.
- Scheufele, B. (2004). "Framing Effects Approach: A Theoretical and Methodological Critique", *Communications*, 29, 2004, ss.401 – 428.
- Semetko, H.A. –Valkenburg, P.M. (2000). "Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News", *Journal of Communication*, Spring, ss. 93 – 109.
- Shils, E. (1961). "Centre and Periphery", *The Logic of Personal Knowledge: Essays Presented to Michael Polanyi*, Routledge & Kegan Paul, ss. 117 – 130.
- Shoemaker, P. – Reese, S. D. (1997). "İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi, Medya Kültür Siyaset", Der. ve Çev. Süleyman İrvan, Ark Yayınları: Ankara, ss. 99 – 137.
- Stromer-Galley J. (2003). "Diversity of political conversation on the Internet: Users' perspectives", *Journal of Computer-Mediated Communication*, 8(3).
- Stroud, N. J. (2007). "Media effects, selective exposure, and Fahrenheit 9/11", *Political Communication*, 24, 415–432.
- Stroud, N. J. (2008). "Media use and political predispositions: Revisiting the concept of selective exposure." *Political Behavior* 30.3, ss. 341-366.
- Stroud, N. J. (2010). "Polarization and Partisan Selective Exposure", *Journal of Communication*, 60, ss. 556 – 576.
- Taber, C. S. –Lodge, M. (2006). "Motivated skepticism in the evaluation of political beliefs", *American Journal of Political Science*, 50, 755–769.
- Testa, C. (2010). *Party Polarization and Electoral Accountability*, Royal Holloway University of London, ss.1-35.
- Tuncel, G. – Gündoğmuş, B. (2012). "Türkiye Siyasetinde Merkez-Çevrenin Dönüşümü ve Geleneksel Merkezin Konumlanma Sorunu", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14/3, ss. 137 – 158.

- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2012). *Milletvekili Genel Seçimi İl ve İlçe Sonuçları: 2011, 2007, 2002, 1999, 1995, 1991*, Yayın No: 3686: Ankara.
- Yıldız, A. (2004). "AK Partinin 'Yeni Muhafazakar Demokratlığı': Türkiye Siyasetinde Adlandırma Problemi", *Liberal Düşünce*, ss. 5 - 11.
- Gazete tirajları, <http://www.dorduncukuvvetmedya.com/tiraj-raporu/5363-gectigimiz-haftanin-tirajlari.html>, (08.11.2014).

